

Dokument nr. 15:10

(2002-2003)

Spørsmål til skriftlig besvarelse med svar

SPØRSMÅL NR. 181

Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Bjarne Håkon Hanssen
Besvart 17. desember 2002 av helseminister Dagfinn Høybråten

Spørsmål:

«I Ot.prp. nr. 57 (2001-2002) bebudet Helsedepartementet en rekke endringer i forskriften om merking av tobakksvarer bl.a. som følge av direktiver fra EU. Et forslag til forskrift har vært på høring og høringsfristen gikk ut 20. august 2002. I proposisjonen skriver departementet at en tar sikte på å innføre forskriften innen fristen EU har satt for implementering 30. september 2002. Forskriften er så vidt jeg kjenner til ennå ikke innført.

Hva er årsaken til dette, og når regner helseministeren med at forskriften vil være på plass?»

BEGRUNNELSE:

I Ot.prp. nr. 57 skriver Regjeringen følgende:

"Europaparlamentets og Rådets direktiv 2001/37/EF av 5. juni 2001 om innbyrdes tilnærming av medlemsstatenes lover og administrative bestemmelser om fremstilling, presentasjon og salg av tobakksvarer trådte i kraft 18. juni 2001, og vil erstatte rådsdirektivene 89/622/EØF og 90/239/EØF. Det nye direktivet stiller krav om at medlemslandene implementerer bestemmelsene innen 30. september 2002, og departementet tar sikte på å implementere direktivet fra samme dato.

Norge vil etter EØS-avtalen være forpliktet til å oppfylle bestemmelsene i direktivet etter at det er behandlet i EØS-komiteen, noe som tidligst vil kunne skje i løpet av mai/juni 2002. Forslagene til lovendringer som presenteres i kap. 2-4 nedenfor, har sin bakgrunn i det nye direktivet.

I tillegg til de bestemmelser i direktivet som krever lovendring, vil Norge bli forpliktet til å foreta en rekke endringer i forskrift om merking av tobakksvarer og om tjære- og nikotininnhold i sigaretter (merke-

forskriften). Helsedepartementet tar sikte på å sende utkast til slike forskriftsendringer på høring før sommeren 2002, slik at ny forskrift kan fastsettes innen implementeringsfristen dvs. utgangen av september 2002."

Helsedepartementet varslet strengere regler for merking av tobakk, og fikk støtte fra sosialkomiteen, jf. Innst. O. nr. 53 (2001-2002).

Svar:

Norge er gjennom EØS-avtalen bundet av direktivene 89/622/EØF og 90/239/EØF. Disse er innenfor EU erstattet av direktiv 2001/37/EF. Direktiv 2001/37/EF går lenger i sin regulering enn direktivene 89/622/EØF og 90/239/EØF.

Når et nytt direktiv skal innlemmes i EØS-avtalen, må det behandles i EØS-komiteen. Komiteen består av representanter fra EFTA-landene og EU-landene. Direktiv 2001/37/EF er ennå ikke ferdigbehandlet i EØS-komiteen, og er således ennå ikke blitt en del av EØS-avtalen.

Fram til det tidspunkt direktiv 2001/37/EF er ferdigbehandlet i EØS-komiteen, vil Norge være bundet av direktivene 89/622/EØF og 90/239/EØF. En fastsettelse av forskriften som bygger på direktiv 2001/37/EF før dette direktivet er behandlet ferdig i EØS-komiteen, innebærer at Norge i så fall implementerer et direktiv som på det tidspunkt ikke er en del av EØS-avtalen. Dette kan sees på som et brudd på EØS-avtalen. Departementet vil derfor avvente fastsettelsen av den nye forskriften til direktiv 2001/37/EF er behandlet ferdig i EØS-komiteen.

Gjennom fremleggelse av Ot.prp. nr. 57 (2001-

2002) om lov om endringer i lov 9. mars 1973 nr. 14 om vern mot tobakkskader og etterfølgende revisjon av merkeforskriften i tråd med lovendringene, har Norge lagt opp til et tidsskjema som kunne følge EU-landenes behandling av saken. EFTA-behandlingen har imidlertid forsinket prosessen. Derfor er ikke forskriften fastsatt som planlagt 30. september 2002.

Jeg har nå fått opplyst fra den norske delegasjonen i Brussel at en tilpasningstekst fra EFTA-landene nylig er sendt EU-kommisjonen. Når EU-kommisjonen har vurdert EFTA-landenes forslag, sendes saken til behandling i EØS-komiteen. EU-kommisjonens

behandling av teksten antas å ta ca. tre måneder. Direktivet vil dermed kunne bli behandlet i EØS-komiteen i mars måned 2003. Forskriften vil bli fastsatt straks etter at EØS-komiteens behandling er ferdig.

De bestemmelser i direktivet som skal implementeres i Norge gjennom denne forskriften har betydelige overgangsbestemmelser, slik at bestemmelsene i realiteten vil få virkning fra samme tidspunkt i EU og i Norge, selv om forskriften vil bli fastsatt senere enn opprinnelig forutsatt i Ot.prp. nr. 57 (2001-2002).

SPØRSMÅL NR. 182

Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Eirin Faldet

Besvart 20. desember 2002 av kultur- og kirkeminister Valgerd Svarstad Haugland

Spørsmål:

«Festspillene i Elverum er en internasjonal kammermusikkfestival. Norsk Ungdomssymfoniorkester er en av grunnpilarene. Festspillene i Elverum har et godt og variert tilbud, og publikumsinteressen øker år for år. Festspillene har ambisjoner om dekke enda større deler av indre Østlandet. Festspillene trenger et økonomisk løft og de fyller de kunstneriske kravene til knutepunktstatus.

Hva vil statsråden gjøre for at Festspillene i Elverum blir knutepunktfestival og får et økonomisk løft?»

Svar:

Festspillene i Elverum har for 2002 mottatt et statstilskudd på 400 000 kr over tilskuddsordningen for musikkfestivaler som blir forvaltet av Norsk kulturråd. Total avsetning til ordningen er 20,5 mill. kr og 41 musikkfestivaler nyter godt av ordningen i år. Tilskuddsmottakerne må ha høyt kunstnerisk og profesjonelt nivå og det er også en forutsetning at festivalen mottar støtte fra egen region.

I tillegg mottar Norsk Ungdomssymfoniorkester et årlig tilskudd som for 2002 er på 279 000 kr. Av årets restmidler under kap. 320 Allmenne kulturfor-

mål post 79 Til disposisjon har jeg gitt et tilleggstilskudd til Ungdomssymfonikerne på 130 000 kr.

Søkningen til tilskuddsordningen for musikkfestivaler er svært stor. Det er ønskelig å øke avsetningen til ordningen slik at det blir mulig å øke tilskuddet til enkelte festivaler og slippe flere til. Det er nå åpnet opp for at festivaler som har god kunstnerisk utvikling og profesjonell organisering kan gis tilsagn om tilskudd for flere år. I slike tilfelle er det en forutsetning at festivalen har stor betydning og solid forankring bl.a. gjennom økonomisk støtte i egen region. Denne ordningen som foreløpig bare omfatter noen få festivaler kan være et alternativ til å utvide antallet knutepunktinstitusjoner.

Festivaler og festspill som Festspillene i Elverum spiller en betydelig rolle som formidlere av musikk. Det er viktig å sikre at festivalene får muligheter til å utvikle seg kunstnerisk og at flere mennesker får mulighet til å oppleve musikk på høyt kunstnerisk nivå. Vi vil komme tilbake til disse og andre sentrale musikkpolitiske problemstillinger i kulturmeldingen som departementet nå arbeider med. Jeg ønsker derfor ikke nå å ta stilling til hvilken status enkelte festivaler/festspill skal ha i fremtiden.

SPØRSMÅL NR. 183**Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Knut Storberget****Besvart 19. desember 2002 av helseminister Dagfinn Høybråten****Spørsmål:**

«Vardåsen fengsel i Kongsvinger ble etablert i september i år uten at det synes som om det ble gjort noen vurdering av behovet for fengselshelsetjenesten.

Hvilket nivå og omfang bør denne tjenesten ha ved Vardåsen i forhold til det fangeklientell som skal sone i fengselet, og hva vil helseministeren gjøre for at tjenesten blir forsvarlig?»

BEGRUNNELSE:

Det kan synes som om fangebefolkningen ved Vardåsen fengsel blir noe mer sammensatt og utfordrende enn tilfellet er ved gamle Kongsvinger fengsel. Flere innsatte kan bety økning i psykiske og psykososiale utfordringer. Fengselets raske etablering innebærer også press på fengselshelsetjenesten. Kommunen er avhengig av en avklaring om rammene for denne tjenesten, men har en klar oppfatning av behovet.

Svar:

Sosial- og helsedirektoratet utarbeider på oppdrag fra departementet et nytt og bedre beregningsgrunnlag for tildeling av midler til helsetjenesten i landets fengsler. Denne beregningen vil bl.a. skje ut

fra kriterier som fanger opp forskjeller mellom landets fengsler med hensyn til de innsattes helsetilstand. Midlene for 2003 vil bli vurdert og fordelt ut fra en slik fordelingsnøkkel. For å være sikre på at fordelingen blir foretatt etter forutsetningene, vil det holdes tilbake et mindre beløp til senere fordeling i de tilfeller der det avdekkes åpenbare skjevheter.

Det har vært kontakt med fylkeslege Trond Lutenes om Kongsvinger og Vardåsen fengsler. Fylkeslegen har i forbindelse med oppfølging av tilsyn ved Kongsvinger fengsel hatt flere samtaler med helse sjefen og kommuneoverlegen i Kongsvinger. Disse vil bli fulgt opp med råd og veiledning for å få til en best mulig helsetjeneste ved Kongsvinger fengsel, samt en godt organisert og drevet helsetjeneste ved Vardåsen. Departementet er innforstått med utfordringene ved Kongsvinger fengsel. Dette vil det så langt som mulig tas hensyn til ved fordeling av midler for 2003.

Kommuner med fengsler har en lovpålagt plikt i henhold til kommunehelsetjenesteloven til å yte forsvarlige helsetjenester til innsatte i fengsler. Hvordan kommunen organiserer tjenesten i forhold til bruk av ressurser er den enkelte kommunes ansvar. Det forutsettes at det er tett og kontinuerlig dialog mellom kommunens helsesjef, tjenesteleder og fengselets ledelse med sikte på at ressursene utnyttes optimalt.

SPØRSMÅL NR. 184**Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Steinar Bastesen****Besvart 20. desember 2002 av justisminister Odd Einar Dørum****Spørsmål:**

«Den økte russiske skipstrafikken langs norskekysten setter fokus på varslingsrutinene mellom norske og russiske myndigheter, som dessverre tidligere har vist seg å være mangelfull.

Mener statsråden at de eksisterende varslingsrutinene for havari i det åpne hav utenfor norskekysten er tilfredsstillende, og vil det bli tatt initiativ overfor russiske myndigheter for å etablere mer adekvate ru-

tiner for varsling av havari i det åpne hav langs norskekysten?»

Svar:

Spørsmålet berører både forsvarsministerens og mitt ansvarsområde og svaret er samordnet mellom departementene.

Norge har en rekke bilaterale og multilaterale avtaler med Russland vedrørende sikkerhet omkring

skipstrafikk. I tilknytning til Russlands statsminister Kasianovs besøk til Norge i september 2000, like etter Kurskulykken, ble det undertegnet en erklæring og en Memorandum of Understanding som bl.a. påpekte behovet for å bedre dagens varslingsrutiner.

Konkret medførte dette at det ble opprettet en russisk-norsk arbeidsgruppe som bl.a. ble gitt i oppdrag å foreta en praktisk oppfølging av innholdet i de bilaterale dokumentene som ble inngått mellom russiske og norske myndigheter den 29. september 2000 (felleserklæringen og memorandumet), herunder å bedre varslingsrutinene.

Ovennevnte erklæring fastslår at hvert land skal ha ett punkt for varsling av hendelser for både sivile og militære fartøyer. På norsk side er det besluttet at varslingspunktet i Norge skal være Hovedredningsentralen i Bodø (HRS NN). Dette betyr ikke at HRS NN får utvidede fullmakter, men skal være et varslingspunkt for å sikre at informasjon blir formidlet rette myndighet. Jeg er opptatt av at vi får tilsvarende ordning fra russisk side.

I felleserklæringen fra president Putins besøk i november 2002 heter det blant annet: "Partene understreker viktigheten av en videreføring av arbeidet med regime for varsling av alvorlige hendelser og søk- og redningsarbeide igangsatt av regjeringene gjennom Erklæring og Memorandum av 29. september 2000."

Jeg er opptatt av at nevnte avtaler må fungere i praksis og gir derfor dette arbeidet høy prioritet. Det er hittil avholdt to møter i arbeidsgruppen og neste møte med russiske myndigheter er planlagt om kort tid. Det tas sikte på at arbeidet skal ende ut i et felles dokument i løpet av 2003.

Dette endrer ikke dagens bilaterale og multilate-

rale forpliktelser, men er ment å være et nyttig verktøy for best mulig gjennomføring av forpliktelsene.

Jeg nevner videre at sjef for Landsdelskommando Nord (LDKN) og sjefen for den russiske Nordflåten har etablert en uformell praksis som innebærer at partene varsler hverandre også om hendelser/episoder på det militære området som ligger utenfor den såkalte "Incidents at Sea"-avtalen mellom de to land ("Avtale mellom Kongeriket Norges regjering og regjeringen i Unionen av Sovjetiske Sosialistiske Republikker om forhindring av episoder til sjøs utenfor territorialfarvannet"). I denne avtalens artikkel V heter det for øvrig at "Partene skal, gjennom de etablerte systemer for kringkasting av informasjon, og varsling til sjø- og luftfarten, normalt ikke mindre enn tre til fem døgn på forhånd sørge for kunngjøring av aktiviteter utenfor territorialfarvannet som representerer en fare for skipsfarten eller for flygninger". I denne sammenheng dreier det seg imidlertid ikke om varsling av hendelser, men om å forebygge slike.

Forsvaret bruker også sine ressurser til å følge miljøfarlige transporter som går langs kysten for å ivareta sitt ansvar for kystberedskap. Også i denne sammenheng legges det opp til bedre varslingsrutiner i forhold til instanser på russisk side.

Regjeringen vil følge opp Stortingets vedtak i Innst. S. nr. 9 (2002-2003), jf. St.meld. nr. 17 (2001-2002) om opprettelse av en krisestyringskommando for nordområdene ved Landsdelskommando Nord-Norge på Reitan og flertallets anmodning til Regjeringen om å utrede opprettelsen av en miljøovervåkingssenhet for nordområdene. Fiskeridepartementet utreder også spørsmålet om en trafikkentral for Nord-Norge.

SPØRSMÅL NR. 185

Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Ågot Valle

Besvart 23. desember 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg

Spørsmål:

«Helse Vest har presentert forslag om nye akuttfunksjoner i helseregionen. Forslaget innebærer nedlegging av sjukehuset i Odda. Nedlegging av 160-170 arbeidsplasser, hvorav 90 pst. er kvinnearbeidsplasser, er dramatisk for et samfunn som på kort tid har mistet mange industriarbeidsplasser. Effekten av dette kan bety rasering av et lokalsamfunn i en region med stor fraflytting.

Er statsråden enig i at lokalsjukehuset er viktig i

et distriktpolitisk perspektiv, og hva vil statsråden gjøre for å hindre nedlegging?»

BEGRUNNELSE:

Alle er enige i at arbeidsplasser for kvinner er viktig for å opprettholde bosettingen. Dette gjelder også for Indre Hardanger og Odda-samfunnet. Ofte er det sånn at kvinnene reiser ut, tar seg utdanning og kommer bare tilbake til heimbygda dersom de finner

seg en høvelig jobb. Mange helsearbeidsplasser, og særlig sjukehusarbeidsplasser, er jobber som krever utdanning i en eller annen form, og dette er ofte utdanning som kvinner tar. Derfor er bevaring av sjukehuset i Odda distriktspolitikk ved siden av at det er helsepolitikk. Odda-samfunnet trenger flere kvinnearbeidsplasser, ikke færre. Sjukehuset er en "hjørnesteinsbedrift" i så måte. Så er det sjølsagt et viktig poeng at Odda fremdeles har industriarbeidsplasser der det kan oppstå ulykker og som krever akuttberedskap. Lokalsjukehuset er derfor viktig for folks trygghet.

Staten som sjukehuseier har et ansvar ut fra et helse-, samfunns- og distriktspolitisk perspektiv.

Svar:

Jeg er kjent med at det i regi av Helse Vest RHF er utarbeidet en rapport som bl.a. omfatter akutttilbudet ved sykehuset i Odda. Bakgrunnen for rapporten er at Helse Vest RHF vil vurdere om man ved en bedre organisering av dagens tilbud kan sikre pasientene et mer likeverdig tilbud både med hensyn til kvalitet, tilgjengelighet og økonomi.

Helse Vest RHF offentliggjorde 9. desember i år en delrapport med forslag til en mulig fremtidig organisering av akuttfunksjonene i regionen. Jeg har fått opplyst at forslagene i denne rapporten i første omgang vil bli behandlet på nyåret (17. januar) av to arbeidsgrupper. Deretter vil rapporten bli sendt ut på høring, og den vil bli oversendt de lokale helseforetakene til behandling før den behandles i styret for Helse Vest i februar/mars 2003. Det er m.a.o. foreløpig ikke tatt stilling til noen av forslagene i den fremlagte rapporten. For å sikre god medvirkning fram til beslutning er det lagt opp til en bred drøftingsprosess med muligheter for innspill fra ulike målgrupper før endelig styrebehandling.

Jeg har en annen oppfatning av hva forslagene innebærer enn de som kan synes å ligge i det spørsmålet som representanten Valle har stilt. Jeg vil derfor sitere følgende fra rapportens sammendrag (side 11) om hva forslagene innebærer:

"Helse Vest RHF legger vekt på å sikre befolkningen et desentralisert helsetilbud samtidig som kvaliteten utvikles ved at det etableres tilstrekkelig store enheter som er robuste nok til å håndtere faglige og rekrutteringsmessige utfordringer i alle ledd i behandlingskjeden. Derfor er ingen sykehus foreslått nedlagt og ingen fødetilbud foreslått fjernet. Derimot er akuttfunksjonen i bløtdelskirurgi og ortopedi foreslått samlet på færre sykehus, nærmere bestemt på ett sykehus i hvert helseforetak. De samme sykehusene

oppretholder fødetilbudet i form av fødeavdelinger/kvinneklinner, mens de andre fødeavdelingene omgjøres til fødestuer. Sykehusene i Odda og Lærdal samt avdelingen i Florø foreslås imidlertid omgjort til Distriktsmedisinske Sentra."

For Odda sykehus sitt vedkommende innebærer dette forslaget at den akuttfunksjonen sykehuset har hatt innen bløtdelskirurgi overføres til sykehuset i Haugesund, og at akuttfunksjonen innen indremedisin legges til et distriktsmedisinsk senter. Dette er enheter som etableres og utvikles i nært samarbeid mellom vertskommunen og spesialisthelsetjenesten. Disse sentrene vil om nødvendig kunne utføre stabiliserende behandling før videre transport av pasienter med både indremedisinske og kirurgiske diagnoser. Distriktsmedisinske sentre, slik dette nå planlegges, vil yte helsetjenester på spesialistnivå. Dette innebærer også at det gis behandlingstilbud som inkluderer døgnskuttinuerlig aktivitet, men altså uten øyeblikkelig hjelp funksjon.

Etter det jeg har fått opplyst, er det verken foreslått å legge ned sykehuset eller å gå til oppsigelse av ansatte. Jeg vurderer, i likhet med helseministeren, at det opplegget for videre prosess som Helse Vest RHF legger opp til, på en god måte søker å ivareta Stortingets intensjoner om åpenhet og medvirkning. Det er langt fram før en endelig beslutning i det regionale styret foreligger. Derfor finner jeg det, i likhet med helseministeren, ikke riktig å uttale meg om de enkelte foreslåtte tiltakene på nåværende tidspunkt.

Jeg vil imidlertid presisere at de regionale helseforetakene plikter å organisere sitt tilbud i tråd med Stortingets vedtak og de faglige retningslinjer som er gitt. I henhold til §30 i lov om helseforetak, skal saker som antas å være av vesentlig betydning for foretakets virksomhet eller løsningen av fastsatte målsettinger eller oppgaver, forelegges foretaksmøtet i det regionale helseforetaket.

Denne bestemmelsen avviker fra de vanlige reglene som gjelder for statsforetak. Begrunnelsen for dette er at foretakene ikke utøver næringsvirksomhet, men ivaretar ansvaret for virksomheter innenfor en sektor som er av grunnleggende betydning for velferden i samfunnet. Det er derfor nødvendig at departementet som eier har mer omfattende overordnet tilsyn og kontroll med virksomheten enn det statsforetaksloven legger opp til.

Dersom styret i Helse Vest fremmer forslag i denne saken som antas å være av slik betydning at det må forelegges helseministeren, vil jeg sørge til at de distriktspolitiske sidene ved saken blir vurdert.

SPØRSMÅL NR. 186**Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Audun Bjørlo Lysbakken****Besvart 6. januar 2003 av finansminister Per-Kristian Foss****Spørsmål:**

«Hva er status for forslaget om å oppheve autorisasjonsordningen for regnskapsførere, er det aktuelt å fremme dette forslaget for Stortinget, og hva er i tilfelle forventet framdrift?»

BEGRUNNELSE:

Et forslag om opphevelse av autorisasjonsordningen for regnskapsførere ble, etter initiativ fra Kredittilsynet, sendt ut på høring 5. november 2001. Fra flere høringsinstanser, bl.a. Skatteetaten og Landslaget for Regnskapskonsulenter, ble det sterkt advart mot å oppheve denne ordningen, som alle impliserte parter mener har bidratt til bedring av kvaliteten på norske regnskapsførere.

Det vises til erfaringer fra finansskandaler, særlig i USA, men også i andre land deriblant Norge, der betydningen av troverdige regnskap har stått i fokus. På denne bakgrunn antas det at forslaget om å fjerne en

ordning som nettopp har bidratt til å forbedre tilstanden på dette området, ikke lenger er like aktuelt.

Svar:

I Ot.prp. nr. 1 (1998-99) kapittel 18 ble det varslet en evaluering av autorisasjonsordningen etter ca. 3 år for å vurdere om målene med autorisasjonsordningen er oppfylt. Stortinget sluttet seg til dette, jf. Innst. O. nr. 11 (1998-99) kapittel 19. Kredittilsynet foreslo i brev 19. september 2001 prinsipalt å oppheve den offentlige autorisasjonsordningen for regnskapsførere. Under den forutsetning at autorisasjonsordningen videreføres, foreslo Kredittilsynet enkelte endringer i regnskapsførerloven. Kredittilsynets forslag ble sendt på høring ved departementets brev 5. november 2001, med høringsfrist 15. januar 2002.

Denne saken er nå til behandling i departementet og ev. lovforslag vil i tilfelle bli lagt frem for Stortinget så snart som mulig.

SPØRSMÅL NR. 187**Innlevert 12. desember 2002 av stortingsrepresentant Morten Lund****Besvart 18. desember 2002 av helseminister Dagfinn Høybråten****Spørsmål:**

«I spørretimen 16. oktober i år uttalte helseministeren at han mente at prosessen fram til nedlegging av Åfjord bo- og behandlingssenter ikke var fullgod, og at han derfor ville ha en vurdering fra fylkeslegen av det tilbudet som nå gis pasientene i denne regionen. Etter det undertegnede er kjent med har ikke kommuner eller helseansvarlige i regionen blitt kontaktet i sakens anledning.

Er denne saken fulgt opp uten unødig opphold og med kontakt mot de tilbudet angår slik det ble lovet i Stortinget?»

BEGRUNNELSE:

Det psykiatriske behandlingstilbudet ved Åfjord bo- og behandlingssenter ble nedlagt pr. 1. oktober. Vedtaket ble gjort av direktøren for helseforetaket

uten at folkevalgte fra regionen eller representanter for brukerne ble gitt anledning til å uttale seg slik Stortinget har bestemt. Tilbudet ved dette senteret var en del av spesialisthelsetjenesten innenfor psykiatrien for seks kommuner på Fosen siden 1974 og siden 1999 også for Hitra og Frøya. Det bor 32 000 innbyggere i disse kommunene. Ved nedleggelsen var det syv årsverk med høyskoleutdannet personell ved senteret.

De helseansvarlige i kommunene mente at nedlegging ville bety et dårligere tilbud til en stor gruppe pasienter, bl.a. fordi man ville bli nødt til å vente på innleggelser og fordi avstanden til Trondheim ville bety en sperre for enkelte. Ifølge statsrådens svar i spørretimen var det nå et midlertidig tilbud som skulle gis inntil den igangsatte planprosess var avsluttet. Om dette midlertidige tilbudet ville være fullgodt for

de aktuelle pasienter, var tydeligvis også statsråden i tvil om. Jeg antar at dette ikke kan vurderes av fylkeslegen uten at det tas kontakt med de helseansvarlige i de aktuelle kommunene samt andre som kjenner pasientenes situasjon.

Svar:

Jeg kan bekrefte at saken er fulgt opp fra departementets side slik det ble lovet i Stortinget. Departementet forela saken for fylkeslegen umiddelbart etter spørretimen i Stortinget, og jeg forutsetter at fylkeslegen i Sør-Trøndelag følger saken opp videre innenfor de retningslinjer som gjelder for statlig tilsyn. Denne saken dreier seg om spesialisthelsetjenesten og må vurderes og behandles slik. Det sentrale er om spesialisthelsetjenesten gir et faglig forsvarlig tilbud til pasientene i regionen.

Fylkeslegen har i sin henvendelse til Helse Midt-Norge spesifikt forholdt seg til spørsmål knyttet til faglig forsvarlighet. Det er videre bedt om en oversikt over hvilke pasienter som ble berørt ved prosessen, og hvilket alternativt tilbud disse pasientene har fått.

Fylkeslegen hadde ønsket å komme med en redeleggelse til departementet før jul, og satte forholdsviss knapp frist. Helseforetaket trenger noe lenger tid for å imøtekomme fristen, derfor kommer ikke fylkeslegens vurdering før utpå nyåret.

Fylkeslegekontoret skal i inneværende uke foreta en vurdering av denne saken. De vil da avklare om det er behov for ytterligere spørsmål til helseforetaket, om det er behov for å stille eventuelle oppfølgingsspørsmål til kommunen eller om en nå sitter med tilstrekkelig materiale til å kunne komme med en konklusjon.

Det er imidlertid enkelte forhold i sakens anledning jeg ønsker å kommentere. Selv om det legges vekt på at de regionale helseforetakene i stor grad skal arbeide innenfor helhetlige ansvars- og fullmaktsrammer, forutsetter også foretaksmodellen at viktige enkeltstående beslutninger skal legges fram for Helsedepartementet og at beslutninger skal tas av foretaksmøtet. Stortinget har gjennom vedtakelse av helseforetaksloven angitt de generelle rammene for hvilke saker som skal legges fram for slik avgjørelse. Loven inneholder også supplerende bestemmelser om saker som skal beslutes på høyere organisatorisk nivå. Jeg vil understreke at når slike saker legges fram for departementet, må det legges vekt på å få belyst best mulig hvilke virkninger endringene vil få for tjenestetilbudet for pasientene som blir berørt. En slik foreleggelsesplikt overfor departementet må imidlertid virke slik at den ikke blokkerer for omstillinger og effektivisering som gir bedre helsetjenester til pasientene og gir bedre utnyttelse av helsetjenestens ressurser. Ved en eventuell nedlegging av et sy-

kehus skal det regionale helseforetak forelegge dette for Helsedepartementet for behandling. Jeg føyer til at Stortingets rolle i styring av helsepolitikken, vil det plan- og meldingssystem som angis i helseforetaksloven § 34, kunne gi et helhetlig beslutningsgrunnlag for rammer og retningslinjer for de regionale helseforetaks virksomhet. Dette vil inngå i Helsedepartementets årlige budsjettforslag overfor Stortinget og dermed inngå i Stortingets styring av spesialisthelsetjenesten. I en slik sammenheng vil det være naturlig å melde om vesentlige enkeltstående saker som vært til behandling.

Når det gjelder Åfjord bo- og behandlingssenter, har senteret hatt en plass i Fosenregionen innen psykisk helsearbeid. St.prp. nr. 63 (1997-98) Opptrappingsplanen for psykisk helse, forutsetter en omfattende omstrukturering og utbygging av tjenesten slik at de viktigste behovene skal kunne dekkes ved utløp av 2006. Siktemålet med omstruktureringen er å bygge opp en desentralisert tjeneste som fungerer i nært samspill med kommunene både i forhold til den enkelte bruker og med tanke på veiledning, konsultasjon og undervisning. Kapasitetsøkningen forutsettes å skje ved utbygging og mer effektiv utnyttelse av ressursene, hovedsakelig gjennom å styrke poliklinisk og ambulante virksomhet. Opptrappingsplanen innebærer derfor både at aktiviteter kan bli redusert og avdelinger/institusjoner bli lagt ned, når dette er ledd i en omlegging som samlet sett gir et bedre tilbud til befolkningen. Enkeltstående endringer eller reduksjoner må derfor sees i en bredere sammenheng, men samtidig er det viktig at kontinuiteten ivaretas i det behandlingstilbudet som gis den enkelte pasient.

Hovedintensjon med opptrappingsplanen er at det skal etableres distriktpsikiatriske sentre - DPS-er - med definerte opptaksområder i hele landet. Dette er et hovedtiltak for å realisere omstruktureringen av spesialisthelsetjenesten. DPS-strukturen er i utgangspunktet godt forankret gjennom departementets godkjenning av planer som fylkeskommunen har utarbeidet. Dette gjelder også DPS-strukturen i Midt-Norge. Her er jeg kjent med at Helse Midt-Norge er godt i gang med å utrede tilbudet innen psykisk helsevern med de fylkesvise planene som grunnlagsdokumenter. Helse Midt-Norge har her orientert meg om at Åfjord bo- og behandlingssenter er en institusjon som eies av Åfjord kommune og ikke av helseforetaket. Foretaket har her valgt ikke å fornye en avtale om videre kjøp av tjenester, og de pasienter som spesialisthelsetjenesten har et ansvar for vil bli gitt et tilbud ved andre behandlingssenheter. Foretaket har videre vurdert at denne avgjørelse ikke omfattes av helseforetakslovens bestemmelser vedrørende saker som skal til vurdering av Helsedepartementet.

Slik helseforetaket ser dette, vil denne beslutning

ikke fører til et svekket behandlingstilbud i regionen fra spesialisthelsetjenestens side. Årsaken til at jeg har bedt fylkeslegen vurdere saken er at nettopp de

helseansvarlige i kommunene på Fosen er av en annen oppfatning. Jeg vil med dette utgangspunkt avvente fylkeslegens svar før jeg vurderer saken videre.

SPØRSMÅL NR. 188

Innlevert 13. desember 2002 av stortingsrepresentant Geir-Ketil Hansen

Besvart 18. desember 2002 av forsvarsminister Kristin Krohn Devold

Spørsmål:

«Hittil i år er det rapportert til Luftfartstilsynet at militære fly 16 ganger har vært innblandet i episoder som er karakterisert som lufttrafikkhendelser, dvs. farefulle situasjoner hvor militære fly har kommet for nær sivile fly eller helikoptre. Det er fire ganger høyere enn i hele 2001 og dobbelt så høyt som i 2000.

Hva vil forsvarsministeren gjøre for å forhindre ulykker og slike hendelser i framtiden?»

Svar:

Ifølge Luftfartsverkets statistikk pr. 11. desember 2002, er det totalt sett innrapportert 141 hendelser, hvorav 16 involverer militære fly. I 2001 og 2000 var det rapportert inn til sammen hhv. 97 og 121 hendelser, hvorav hhv. 4 og 8 militære fly var involvert. Det betyr at det først og fremst er sivile fly som har vært involvert i denne typen hendelser. Forsvarsdepartementet og Forsvaret ser imidlertid svært alvorlig på hendelser som involverer militære fly.

Det er grunn til å understreke at hendelsesrapportene dekker en rekke forskjellige situasjoner, hvor ikke alle nødvendigvis reelt sett er farefulle. Hovedårsaken til økningen i rapporterte hendelser i 2002 har vært innføringen av automatisk varslingssystem i flyene. Dette er et antikollisjonssystem som informerer når et annet fly nærmer seg. Systemet er følsomt og utløser ofte varsler. Dersom det automatiske antikollisjonssystemet om bord i sivile fly utløser varsel, vil dette alltid bli registrert som en lufttrafikkhendelse. Det betyr imidlertid ikke at det nødvendigvis har forekommet en reell kollisjonsfare eller at bestemmelser er brutt.

Økningen av hendelser kan også skyldes at Luftforsvaret har hatt økt øvelsesaktivitet med jagerflyavdelinger i perioden.

Hendelsesrapportene gjennomgås av havarikommisjonen for sivil luftfart. Denne legger deretter frem rapporter, der hendelsene klassifiseres, årsaksforholdene vurderes, og det gis eventuelle tilrådinger til

oppfølging. Det foreligger pr. i dag ingen kommisjonsrapport for innrapporterte hendelser i 2002. Det er derfor for tidlig å trekke konklusjoner om hvor alvorlige disse innrapporterte hendelsene har vært.

Luftforsvaret har allerede iverksatt tiltak for å redusere faren for lufttrafikkhendelser. Luftforsvaret som ivaretar arbeidet med flysikkerhet i Forsvaret, har bl.a. innskjerpet prosedyrene i forbindelse med bruk av luftrommet når øvelser skal planlegges. Forsvaret har innskjerpet praksis i forbindelse med øvelser og prosedyrene for klarering av utenlandske militære flygninger i Norge. Luftforsvaret samarbeider nært med Luftfartsverket i saker som berører sikkerheten til både sivil og militær luftfart. Ytterligere tiltak er under iverksettelse. Her kan det nevnes at Luftfartsverket har ledet et arbeid med å innføre det såkalte FUA-konseptet (*Flexible use of Airspace*) i Norge. Dette skal etter planen innføres 23. januar 2003, og tiltaket må ses i sammenheng med vårt medlemskap i flysikkerhetsorganisasjonen Eurocontrol.

Utover selve FUA-konseptet, er det utarbeidet en luftromsavtale mellom Luftfartsverket og Forsvaret for å bedre sikkerheten i forbindelse med avvikling av militær øvelses- og treningsvirksomhet. Den nye overordnede luftromsavtalen vil innebære en slutt på felles bruk av luftrom, der militær og sivil trafikk skal kunne operere samtidig etter gitte regler. Det vil bli innført et absolutt skille i tid og rom mellom militær øvelsesaktivitet og sivil kommersiell flygning, med større grad av restriksjoner for begge parter.

Som et viktig ledd i luftromsavtalen med Luftfartsverket vil det i Forsvaret bli gjennomført et undervisningsopplegg for flyskvadroner og radarkontrollenheter. Undervisningen vil fokusere spesielt på luftsikkerhet og viktigheten av å holde seg innenfor de tildelte områdene.

Luftforsvaret har dessuten iverksatt en omfattende og trinnvis prosess for mer langsiktige tiltak for flysikkerheten. Luftoperativt inspektorat (LOI) leder prosessen, og Fellesoperativt hovedkvarter (FOHK), NATOs luftoperasjonssenter (CAOC 3), flyskvadro-

nene og operative kontrollenheter er involvert på militær side. Arbeidet skal videreføres i samarbeid med Luftfartsverket, slik at eventuelle felles tiltak for å bedre flysikkerheten kan identifiseres. LOI har som mål å legge frem en konkret handlingsplan for flysik-

kerhet i løpet av januar 2003.

Forsvaret ser alvorlig på lufttrafikkhendelser der militære fly og helikoptre er involvert.

Forsvaret vil derfor følge opp og holde fokus på de tiltak som allerede er eller vil bli iverksatt.

SPØRSMÅL NR. 189

Innlevert 13. desember 2002 av stortingsrepresentant Lena Jensen

Besvart 20. desember 2002 av kultur- og kirkeminister Valgerd Svarstad Haugland

Spørsmål:

«Orkester Nordens bidrag som formidler av nordiske musikktradisjoner er meget viktig, og orkestret ønsker å øke sin virksomhet med en lengre konsertperiode for å nå frem til et større nordisk publikum.

Vil kultur- og kirkeministeren, eventuelt i samråd med de øvrige nordiske kulturministerne, øke den økonomiske støtten til Orkester Norden med en tilleggsbevilgning på 1,5 mill. kr?»

BEGRUNNELSE:

Orkester Norden er et samarbeidsprosjekt mellom bl.a. Foreningen Norden, Nordisk Råd og Nordisk Ministerråd. Svenske Rikskonserter har produksjonsansvaret. Konkurransen blant unge musikere for å delta i dette orkestret, er stor. Videre har orkestret fått svært mye positiv omtale for sine musikalske prestasjoner. Orkestrets bidrag som formidler av nordiske musikktradisjoner er meget viktig. Målsettingen er å styrke samhørighetsfølelsen mellom nordisk ungdom og øke deres interesse for nordisk filharmonisk musikk. Orkestret ønsker å utvide sin turnévirkosomhet med flere konserter i Norden, men også i andre europeiske land. Videre ønsker orkestret å øke virksomheten med en lengre konsertperiode. Per i dag har orkestret 1,5 mill. kr (DKK) pr. år i grunnstønad. Dette dekker et hovedprosjekt pr. år som består av en 10-dagers produksjonsperiode og en kort turné om sommeren. Orkester Norden trenger 1,5 mill. pr. år i tilleggsbevilgning for å kunne gjennomføre en konsertperiode i tillegg på høsten. Målet med den ut-

videde konsertperioden er å nå ut til et bredere nordisk konsertpublikum. Dette kan skje ved en nasjonal finansiering fra Norge, Danmark, Finland og Island med totalbeløp 1,5 mill. kr. Det kan bemerkes her at Sverige støtter Orkester Norden med ca. 1 mill. kr i nasjonale midler gjennom Svenske Rikskonserter. Det andre alternativet er en kombinasjon av nasjonal og nordisk finansiering.

Svar:

Jeg er kjent med at Orkester Norden nyter stor anseelse og har fått god mottakelse hos det nordiske konsertpublikum. Orkestret holder utvilsomt et meget høyt nivå og er slik sett nordisk kultursamarbeid på sitt aller beste.

Jeg har forståelse for at det kunne være ønskelig å utvide konsertperioden for derved å nå et bredere nordisk publikum. Imidlertid er det vanskelig for meg i dagens stramme budsjettsituasjon å prioritere midler over Kultur- og kirkedepartementets budsjett til Orkester Norden. Kultur- og kirkedepartementet står overfor mange og store utfordringer på kulturfeltet på nasjonalt plan, ikke minst innenfor musikkfeltet, som må finne sin budsjettmessige løsning under kommende budsjettbehandling.

Når det gjelder muligheten for økt støtte fra Nordisk Ministerråd, kan jeg opplyse om at det nordiske kulturbudsjettet for 2003 som er meget detaljert, allerede er vedtatt. Jeg vil imidlertid ta saken opp med mine nordiske kolleger i forbindelse med budsjettarbeidet for 2004.

SPØRSMÅL NR. 190**Innlevert 13. desember 2002 av stortingsrepresentant Inga Marte Thorkildsen****Besvart 20. desember 2002 av justisminister Odd Einar Dørum****Spørsmål:**

«Justiskomiteen skriver i innstillingen til budsjettet for 2003 at kvinner og menn må sikres likeverdige soningsvilkår.

Mener justisministeren det er forsvarlig og i tråd med et slikt likeverdighetsprinsipp å plassere 4 kvinner sammen med 27 menn på avdeling Osterøy, med uoversiktlige omgivelser og lav bemanning, eller vil han umiddelbart ta affære for å sikre kvinnene trygge og likeverdige soningsforhold?»

BEGRUNNELSE:

Bergen fengsel hadde et kvinnehus med åtte plasser på avdeling D som er den åpne avdelingen rett utenfor muren. Det var vanskelig å få fylt opp alle plassene og i forbindelse med at det ble satt fokus på soningskøen og alle plassene skulle fylles opp, ble det bestemt å bare ha menn på avdeling D. Dette hadde også med økonomi å gjøre: Dersom en ikke hadde fylt opp avdelingen, ville en få kutt i tildelte midler. Noen kvinnelige innsatte gikk til Likestillingsombudet, og det førte til et krav om likeverdige soningsforhold for kvinner og menn.

På avdeling Osterøy er det boenheter med plass til fra fire til seks innsatte og det ble bestemt at de skulle ta i bruk en enhet med fire plasser til kvinner. Avdeling Osterøy ligger på ei øy, Ulvsnesøy, som er på 92 mål. Det er plass til 31 innsatte. Det er vanskelig, kanskje umulig, å ivareta jentenes sikkerhet og trygghet i forhold til overgrep eller sexpress. Dette både fordi omgivelsene er uoversiktlige og bemanningen er lav; elleve fengselsbetjenter i turnus som er fordelt slik: to om formiddagen, tre om ettermiddagen, to i helgene, og om nettene er det én våken og én sovende. Samtidig har avdelingen mange framstillinger, både med enkeltinnsatte og grupper, noe som medfører at de ofte bare er én på vakt i helgene og til dels også om ettermiddagene. Skjer det noe som gjør at de må ha forsterkninger, må disse hentes med båt.

Ifølge ansatte ved denne avdelingen, vil det bli vanskelig å jobbe med kvinnespesielle problemstillinger når de er omgitt av så mange mannlige innsatte. De begrensningene som er lagt på kontakt mellom mennene og kvinnene er at de ikke får lov til å gå på besøk til hverandres hus. Det betyr at dersom mennene ikke trives med dem de bor sammen med, så har de fem andre hus de kan besøke, mens kvinnene ikke har noen. Uteområder og fellesrom kan alle benytte seg av.

Konklusjonen ut fra dette må være at ovennevnte forhold ikke tilfredsstiller kravet om likeverdighet i soningsforholdene. SV mener justisministeren må ta initiativ for å få på plass en egen åpen avdeling for kvinner. Der burde en også kunne gi tilbud om mor og barnesoning. Av de land det er naturlig for oss å sammenlikne oss med, er vi, ifølge Juridisk Rådgivning for Kvinner, det eneste landet som ikke har et slikt tilbud. I mellomtiden bør justisministeren straks ta initiativ for å sikre en ordning som medfører at kvinnene på Osterøy snarest blir tilbakeført til Bergen fengsel. Situasjonen ved avdeling Osterøy er etter SVs mening uforsvarlig.

Svar:

Ved Bergen fengsel har ledelsen til en hver tid vært opptatt av å kunne tilby kvinner like gode og varierte soningsforhold som menn, herunder tilbud om åpen soning og mulighet for frigang. De har etter nedleggelsen av kvinneboenheten ved Bergen fengsel, avdeling D, arbeidet for å finne alternativer som kunne gi kvinner like muligheter for gjennomføring av straff som menn.

Bakgrunnen for utviklingen av tilbudet for kvinner i avdeling D er at antallet kvinner som kvalifiserer for straffegjennomføring i åpent fengsel ved Bergen fengsel i den senere tid har variert mellom to til fire personer. Boenhetene ved Bergen fengsel, avdeling D, har plass til åtte innsatte. Ut i fra en total vurdering har man ikke funnet det forsvarlig at kvinner og menn oppholder seg i samme boenhet, og det kan ikke forsvares i en situasjon med økende soningskø og ha så lav kapasitetsutnyttelse i en av boenhetene.

Fra og med november i år ble det åpnet for at kvinner som er kvalifisert for åpen soning, kan gjennomføre straffen ved Bergen fengsel, avdeling Osterøy. Fengselet kan ta imot fire kvinner, som bor i en skjermet boenhet i administrasjonsbygget. Enheten er plassert rett over vaktrommet, og er således rimelig godt bevoktet. Boenhetene er låst om natten.

Bemanningen kan ikke vurderes som lav, sett i forhold til at dette er et åpent fengsel. I tillegg til en turnus på elleve betjenter i ordinær tjeneste, har avdelingen fire båtførere, som også er fengselsbetjenter. Disse utgjør en del av bemanningen. I helgene har avdelingene således en bemanning på to betjenter samt én båtfører på dagen. Om natten finnes det én våken og to hvilende nattvakter.

Både sysselsettingstilbudet og tilbud om fritidsaktiviteter må anses som bedre ved avdeling Osterøy

enn ved Bergen fengsel, avdeling D. De kvinnene som ikke er kvalifisert for frigang vil få tilbud om ulikt arbeid, skolegang og organiserte fritidsaktiviteter. Kvinnene har kontaktbetjent på lik linje med mennene.

Det gjøres oppmerksom at det skjer en grundig seleksjon for inntak til avdelingen, slik at menn som kan anses som en potensiell fare for kvinner ikke vil få plass ved avdeling Osterøy.

Saken er vurdert av Likestillingsombudet. I brev av 27. september 2002 skriver Likestillingsombudet: "Ombudet er glad for at den konkrete saken om so-

ningsforhold for kvinnelige innsatte i Bergen fengsel ser ut til å løses ved at kvinnene overføres til avdeling Osterøy." Likestillingsombudet tilføyer i samme brev at de har vært i kontakt med Jussformidlingen som opplyser at deres kontaktperson blant de kvinnelige innsatte har stilt seg positive til denne løsningen.

Av de forhold som her er nevnt ser jeg på det nåværende tidspunkt dette tilbudet som forsvarlig for kvinner, og i tråd med prinsipp om likeverdige vilkår for straffegjennomføring for kvinner og menn. Departementet vil imidlertid følge nøye med på hvorledes tilbudet utvikler seg i tiden fremover.

SPØRSMÅL NR. 191

Innlevert 13. desember 2002 av stortingsrepresentant Akhtar Chaudhry

Besvart 27. desember 2002 av utenriksminister Jan Petersen

Spørsmål:

«Gjør brudd på menneskerettighetene i indiskkontrollerte Kashmir utenriksministeren bekymret, og hva har utenriksministeren tenkt å bidra med for å få slutt på disse bruddene samt å få Kashmir-konflikten opp på dagsordenen for å få slutt på denne langvarige konflikten; har utenriksministeren tenkt, eller kan utenriksministeren tenke seg å tilby meglerrolle til India og Pakistan for å få slutt på konflikten?»

BEGRUNNELSE:

Verden har i 55 år levd med en farlig konflikt mellom India og Pakistan. Konflikten dreier seg om hvorvidt det kashmirske folk skal kunne slutte seg til India eller Pakistan. Tre kriger er utkjempet i eller om dette området. Inntil få uker tilbake stod erkerivalene ansikt til ansikt langs grensene, og om lag 1,5 millioner mann under våpen var plassert på begge sider. Begge land har i dag kjernefysiske våpen noe som gjør situasjonen livsfarlig for millioner av mennesker i området og for resten av verden.

Denne konflikt har versert i FN-systemet i 55 år, og det kashmirske folk mener at FN-resolusjoner klart og tydelig fastslår at det skal avholdes en folkeavstemning i Kashmir om hvilket land de skal slutte seg til.

Uavhengige menneskerettighetsorganisasjoner slik som Amnesty International og Human Rights Watch, har ytret dyp bekymring over grove brudd på menneskerettighetene i indiskkontrollerte Kashmir.

Ifølge disse organisasjoners beretninger bruker militære og paramilitære styrker voldtekt av kvinner som et systematisk våpen i delstaten, mennesker blir vilkårlig fengslet, regjeringsstyrkene henretter personer mistenkt for "statsfiendtlig" virksomhet osv. Verdenssamfunnet er nødt for å ta disse beskyldningene på alvor, teste sannhetsgraden i dem, og bidra til at eventuelle brudd på menneskerettighetene opphører umiddelbart. Norge har vist et høyt engasjement for menneskerettighetene, noe SV er stolt av. Det samme gjelder meglingsroller i konfliktområder verden over. Det er derfor nærliggende for SV å tenke at Norge engasjerer seg i Kashmir-konflikten både på menneskerettighetssiden og på meglersiden. Dette kan bidra til at varig fred kommer til dette området, og at ressurser som i dag brukes til våpenkappløp blir brukt på å utrydde fattigdom, arbeidsledighet, analfabetisme, sykdom osv.

Svar:

Jeg er dypt bekymret over et hvert brudd på menneskerettighetene, og jeg er enig i at partene i Kashmir-konflikten må finne frem til en politisk løsning for å få slutt på den langvarige konflikten. Jeg er også bekymret for voldshandlinger fra militante ekstremister som åpenbart ønsker å destabilisere situasjonen i Kashmir.

Kashmir-konflikten er det fremste uløste stridsteama mellom India og Pakistan. Regjeringen har uttrykt sin bekymring for situasjonen overfor både India og Pakistan i flere sammenhenger. Det har i løpet

av året også vært et aktivt internasjonalt diplomati i sving for å dempe konfliktnivået mellom India og Pakistan og for at partene skal gjenoppta den politiske dialogen. Fra norsk side gir vi full støtte til de internasjonale bestrebelsene for å bidra til en løsning på konflikten mellom India og Pakistan.

Det er viktig at det internasjonale samfunnet opprettholder et sterkt press på partene for å få disse til å ta de nødvendige skritt for å redusere konfliktnivået og gjenopprette den politiske dialogen.

India og Pakistan har besluttet å trekke tilbake

militære styrker fra grensen som et ledd i nedtrappingen av konflikten. Samtidig har de nye delstatsmyndighetene i Jammu og Kashmir uttalt at de vil arbeide for forsoning mellom de ulike folkegruppene. Fra norsk side støtter vi tiltak som kan bidra til fred og forsoning og vi håper at partene etter hvert kan komme sammen. Det er Norges holdning at partene selv må finne frem til en politisk løsning og det er ikke aktuelt for Norge å engasjere seg i konflikten som melder.

SPØRSMÅL NR. 192

Innlevert 13. desember 2002 av stortingsrepresentant Akhtar Chaudhry

Besvart 18. desember 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg

Spørsmål:

«Finnes det avtaler som gjør at norske statsborgere kan ha ett eller flere lands statsborgerskap i tillegg til det norske, er det tidligere tatt initiativ for at tidligere pakistanske statsborgere kunne beholde sitt opprinnelige statsborgerskap etter at de fikk innvilget det norske, og eventuelt hvilke vurderinger har blitt gjort?»

BEGRUNNELSE:

Norge har fått mange mennesker som etter hvert får en sterk tilknytning til riket, og som søker og får norsk statsborgerskap. Noen av disse kunne allikevel tenke seg å beholde sitt opprinnelige statsborgerskap i tillegg til norsk statsborgerskap. Det er imidlertid ikke sikkert at det er ukomplisert. Det kan derfor være interessant å vite hva slags regime Norge har på dette feltet.

Svar:

Det finnes ingen avtaler mellom Norge og andre land når det gjelder adgang til dobbelt statsborgerskap. De sentrale rettskilder når det gjelder statsborgerskap er lov om norsk riksborgerrett av 8. desember 1950 nr. 3, Europarådskonvensjonen av 1963 om reduksjon av tilfelle med dobbelt statsborgerskap, og Europarådskonvensjonen om statsborgerskap av 1997 som overlater til landene selv å bestemme hvorvidt de skal tillate dobbelt statsborgerskap. Hovedprinsippet i gjeldende norsk lov er at den enkelte kun skal ha ett statsborgerskap. Denne hovedregelen uttrykkes i lovens § 6 tredje ledd ved at den som søker

norsk statsborgerskap må løses fra opprinnelig statsborgerskap. Slik løsning må finne sted senest ett år etter at norsk statsborgerskap er innvilget. Tilsvarende taper norske borgere sitt statsborgerskap når vedkommende får statsborgerrett i et annet land etter søknad, jf. lovens § 7 nr. 1.

Kravet i § 6 tredje ledd innebærer at en som søker norsk statsborgerskap må løses fra opprinnelig statsborgerskap før eller etter at norsk statsborgerskap blir innvilget. Enkelte land har regler om automatisk tap av statsborgerskap ved erverv etter søknad. I øvrige tilfelle må det søkes om løsning. Mange stater løser ikke sine borgere før nytt statsborgerskap er innvilget. Forutgående løsning innebærer en periode hvor søkeren faktisk er statsløs. Etterfølgende løsning kan medføre administrative problemer med å følge opp at utlendingen faktisk løser seg, i overensstemmelse med forutsetningen for statsborgervedtaket. Etter gjeldende norsk rett har man ingen sanksjoner om utlendingen unnlater å løse seg.

Begrunnelsen for prinsippet om *enkelt statsborgerskap* har tradisjonelt vært at man bør unngå stemmerett og valgbarhet i flere land. Synspunktet er dels knyttet til forestillingen om at den som er statsborger i to land står i et lojalitetsforhold til begge. Dette kunne skape konflikt mellom landene fordi begge ville regne vedkommende som sin statsborger. Konflikten kunne derfor bli en belastning også for vedkommende borger. Det forhold at han kunne være vernepliktig i flere land ble også gjerne påpekt. Et annet hovedproblem mente man lå i det forhold at en som finner seg i utlandet vil ha rett til diplomatisk og konsulær bistand fra det land han er statsborger i.

Dette kunne skape problemer hvis vedkommende var statsborger også i oppholdslandet - den diplomatiske/konsulære bistand kunne komme i strid med oppholdslandets interesser. Nok et problem med dobbelt statsborgerskap er reglene om internasjonal privatrett for stater som bygger sin internasjonale privatrett på statsborgersprinsippet. Det betyr at de lar loven i vedkommendes statsborgerland være avgjørende for spørsmålet om hvilket lands lov som skal være bestemmende for bl.a. spørsmålet om arv og rettsforholdet mellom ektefeller. Også retten til pass fra mer enn ett land blir brukt som argument mot dobbelt statsborgerskap.

Argumenter for dobbelt statsborgerskap synes å være at argumentene mot enkelt statsborgerskap ikke er like sterke som det tradisjonelt har vært hevdet. Det hevdes at mange personer har så sterk tilknytning til flere land at de bør ha statsborgerlige rettigheter i disse landene. Dessuten er det administrativt vanskelig å praktisere løsningskravet som er en forutsetning for enkelt statsborgerskap. I praksis beholder mange opprinnelig statsborgerskap i strid med intensjonene.

Det gjøres unntak fra lovens hovedregel om ett statsborgerskap. Ved fødselen kan et barn både få norsk statsborgerskap og statsborgerskap etter den av

foreldrene som ikke er norsk så fremt lovgivningen i dennes hjemland tillater det. Utlendinger som er ankommet Norge før fylte 16 år og som før dette har bodd i Norge i til sammen minst 5 år, kan mellom fylte 21 og 23 år gi melding om at vedkommende vil bli norsk, uten å måtte løse seg fra opprinnelig statsborgerskap. Heller ikke for barn til foreldre som erverver statsborgerskap på denne måten ved melding gjelder det et løsningskrav. I enkelte tilfelle er det umulig eller svært vanskelig for en utlending å bli løst fra tidligere statsborgerskap. I slike tilfelle dispenseres det fra løsningskravet.

Statsborgerlovutvalget kom med sin utredning om ny lov om statsborgerskap i desember 2000. I sin innstilling foreslår utvalget at man forlater prinsippet om enkelt statsborgerskap. Departementet tar sikte på å fremlegge en odelstingsproposisjon om ny lov om statsborgerskap for Stortinget innen utgangen av 2003. I den forbindelse vil det også bli tatt stilling til om prinsippet om enkelt statsborgerskap bør videreføres i ny lov om statsborgerskap. Etter min vurdering er det mange og sterke hensyn som taler for at prinsippet om ett statsborgerskap videreføres i norsk rett, også i ny lov.

SPØRSMÅL NR. 193

Innlevert 16. desember 2002 av stortingsrepresentant Olav Gunnar Ballo

Besvart 19. desember 2002 av sosialminister Ingjerd Schou

Spørsmål:

«Norsk Forbund for Utviklingshemmede melder om at tvangsflytting av utviklingshemmede er et utbredt problem. Kommunene flytter mennesker mot deres vilje, ensidig av økonomiske hensyn.

Er dette en praksis sosialministeren kan stille seg bak, eller vil hun foreta seg noe for å styrke utviklingshemmedes rett til innflytelse på valg av bosted, anke-/klagemuligheter i flyttesaker og sørge for at kommunene ikke tvangsflytter funksjonshemmede utelukkende av hensyn til kommuneøkonomien?»

Svar:

Departementet og jeg har gjennom brev fra Norsk Forbund for Utviklingshemmede og andre blitt gjort oppmerksom på tilfeller der utviklingshemmede i større eller mindre grad er blitt presset av kommunen til å flytte som vilkår for å motta sosiale

tjenester. Departementet har ved flere anledninger advart mot denne praksisen og presisert at kommunen som den alminnelige hovedregel har plikt til å yte nødvendige tjenester der vedkommende bor eller ønsker å flytte. Dette prinsippet følger både av lov om sosiale tjenester og siktemålet med ansvarsreformen. Bare unntaksvis vil en kommune ha saklige grunner for å stille vilkår om at tjenestene skal ytes i tilknytning til et annet botilbud. Et slikt vilkår vil kunne stilles dersom det foreligger spesielt store vansker med å gjennomføre tjenestetilbudet, f.eks. urimelig store ekstrakostnader eller spesielt store praktiske problemer. Uansett vil det være et krav at det er forholdsmessighet mellom hvor byrdefyllt det er for parten å måtte flytte, sammenholdt med kommunens begrunnelse for å yte tjenesten i en annen bolig. Fylkesmannen er klageinstans for vedtak om sosiale tjenester.

I et nylig utsendt rundskriv U-10/2002 Boligsosial arbeid - bistand til å mestre et boforhold, er det pre-

isert følgende: "Et eventuelt leieforhold og tjenestene som den enkelte kan ha krav på etter sosialtjeneste- og/eller kommunehelsetjenesteloven, er å anse som to ulike rettsforhold. Det innebærer at den enkeltes rett til tjenester må vurderes ut fra den enkeltes behov og ikke ut fra hvor personen bor."

Regjeringen skal våren 2003 legge frem en stor-

tingsmelding om mål, strategier og tiltak i politikken for funksjonshemmede. I meldingen skal det bl.a. foretas en oppsummering av resultater og erfaringer med ansvarsreformen for mennesker med psykisk utviklingshemming, der boliger og tjenestetilbudet til denne gruppen vil bli omtalt særskilt.

SPØRSMÅL NR. 194

Innlevert 16. desember 2002 av stortingsrepresentant Martin Engeset

Besvart 20. desember 2002 av samferdselsminister Torild Skogsholm

Spørsmål:

«Med henvisning til oppslag i Sarpsborg Arbeiderblad 11. desember og VG 15. desember angående prognoser for trafikkutviklingen på E6, vil statsråden sørge for at trafikkprognosene er dekkende for den virkelige utviklingen av trafikken?»

BEGRUNNELSE:

Jeg har tidligere, den 21. april 1999, i egenskap av fylkesleder i Østfold Høyre tatt opp med samferdselsminister Dag Jostein Fjærvoll problemene med de ukorrekte prognosene for trafikkutviklingen i Østfold. Jeg registrerer gjennom nylige avisoppslag at det fortsatt synes å være grovt misforhold mellom den faktiske trafikkvekst og de offisielle prognoser.

Korrekte prognoser for trafikkutviklingen er viktig for å gi et best mulig grunnlag for prioritering av investeringer i vegprosjekter. Gjennom lengre tid har det vist seg at prognosene for trafikkveksten på E6 gjennom Østfold har vært altfor lave i forhold til den faktiske utviklingen. Det bør være i alles interesse at statsråden nå sørger for at det legges mest mulig korrekte prognoser til grunn.

Svar:

Formålet med trafikkprognoser er i første rekke å bidra til et best mulig beslutningsgrunnlag på grunnlag av den informasjonen som til enhver tid er tilgjengelig. Prognosene er et viktig hjelpemiddel i arbeidet med å innrette samferdselssatsingen på en best mulig måte. Det er derfor en selvfølge at jeg legger stor vekt på at trafikkprognosene skal være dekkende for den virkelige trafikkutviklingen - så langt dette er realistisk innenfor de rammene som gjelder. Det er viktig å være klar over at prognosene kun gir uttrykk for en langsiktig utvikling. At det oppstår kortsiktige variasjoner er derfor helt naturlig. Jeg vil også peke på at

utvikling av prognoser for grenseområdene har en spesiell usikkerhet pga. den grenseoverskridende trafikken.

Jeg er kjent med at det har vært manglende samstemmighet mellom trafikkutviklingen på E6 og E18 i Østfold og trafikkprognosene som ble lagt til grunn. Jeg må i den sammenheng få vise til den sterke satsingen på vegutbygging i Østfold. Det har vært viktig for meg å få oppslutning om en forsert utbygging av E6 i fylket - og samtidig unngå at dette går på bekostning av E18-utbyggingen gjennom fylket. Jeg er derfor tilfreds med at Stortinget har sluttet opp om de planene som Regjeringen foreslo i denne forbindelse.

Jeg legger imidlertid stor vekt på at trafikkprognosene skal være så korrekte som mulig. Dette er en forutsetning for at Regjeringen i enhver sak skal kunne forelegge Stortinget vurderinger som er tilstrekkelig godt avklart.

Når det gjelder arbeidet med Nasjonal transportplan 2006-2015, har Transportøkonomisk institutt (TØI) på oppdrag fra Samferdselsdepartementet utarbeidet trafikkprognoser til bruk i dette arbeidet. Prognosene gjelder frem til 2020, og er splittet opp på det enkelte fylke.

På grunn av økt usikkerhet når trafikkprognosene splittes opp på mindre geografiske områder, og spesielt når de brukes på en enkelt vegstrekning, kan det i enkelte tilfelle oppstå høyere trafikkvekst over tid enn det prognosene angir. Det er derfor viktig at en i slike tilfelle vurderer om en bør fravike prognosene.

Jeg er kjent med at Statens vegvesen og Vegdirektoratet anser at TØIs prognoser i anledning Nasjonal transportplan for perioden 2006-2015 er for lavt anslått for E6 og E18 gjennom Østfold. Direktoratet har ut fra dette valgt å gjøre en mindre justering av prognosene som skal legges til grunn for prosjekter på E6 og E18 i Østfold.

SPØRSMÅL NR. 195**Innlevert 16. desember 2002 av stortingsrepresentant Lena Jensen****Besvart 23. desember 2002 av fiskeriminister Svein Ludvigsen****Spørsmål:**

«Norsk rekeindustri lider under at en kun har en tollfrikvote på 5 500 tonn, deretter 7,5 pst. toll til EU, mens resterende konkurrerende leverandørland har full eller tilnærmet full tollfrihet. Samtidig som EU ikke har egen rekeindustri, er det hovedmarkedet for norsk eksport.

Vil statsråden føre separate forhandling om reketollen eller på annen måte kreve fri markedsadgang for reker i de norske forhandlingene i forbindelse med reforhandlingene om EØS-utvidelsen?»

Svar:

Norge har i dag en tollfri kvote på 5 500 tonn på eksport av frosne pillede reker til EU. Utenom denne kvoten ilegges toll på 7,5 pst. Denne tollene er en preferansetoll, men er allikevel problematisk for norsk næring som følge av at våre viktigste konkurrenter har bedre bilaterale avtaler enn Norge på akkurat dette punktet. Siden det viktigste markedet for norske

reker, det svenske, forlot EFTA og ble medlemmer av EU har denne tollene utgjort et problem for norsk rekenæring.

Den vanskelige tollsituasjonen for rekenæringen er en sak norske myndigheter har arbeidet aktivt med i mange år. Det har vært gjort en rekke fremstøt overfor både Europakommisjonen og EUs medlemsland for å komme frem til en løsning. Til tross for våre anstrengelser må vi bare erkjenne at vi ikke har oppnådd de resultater vi har et berettiget håp om å oppnå, men videre arbeid med rekespørsmålet prioriteres svært høyt.

Vi står overfor kompliserte forhandlinger om utvidelsen av EØS-området. Den aller viktigste oppgaven i denne sammenheng blir imidlertid å sikre fortsatt god markedsadgang for norsk fisk og fiskeprodukter som i dag eksporteres tollfritt til EUs søkerland. Jeg kan forsikre om at vi vil fortsette å benytte de muligheter som finnes i den hensikt å forbedre rekenæringens rammevilkår ved handel med EU.

SPØRSMÅL NR. 196**Innlevert 16. desember 2002 av stortingsrepresentant Reidun Gravdahl****Besvart 19. desember 2002 av helseminister Dagfinn Høybråten****Spørsmål:**

«Bruk av skjønn bidrar til urettferdig behandling.

Hvorfor blir folk med diabetes behandlet forskjellig rundt om i landet når de søker om utvidet bidrag til tilleggsutstyr for insulinpumper, og hvorfor er dette fortsatt en bidragsordning og ikke en blåreseptordning?»

BEGRUNNELSE:

4. juni 2002 sendte jeg et skriftlig spørsmål nr. 437 (2001-2002) til sosialministeren som ble besvart av helseministeren hvor jeg tok opp behovet for dekning av tilleggsutstyr til insulinpumper. Spørsmålet ble bevart 11. juni 2002 av helseministeren som svarte at unntaksbestemmelsen for taket på 7 000 kr bare skal gis når det foreligger helt spesielle medisinske

forhold, og at skjønnsmessig vurdering legges til grunn i det enkelte tilfelle. Det ble også i svaret vist til at departementet er i gang med en vurdering av å samle alt innen diabetesbehandling i blåreseptordningen, noe departementet mener vil representere en vesentlig forbedring for pasientene.

Jeg har i ettertid fått mange henvendelser om spørsmålet og svaret jeg fikk. Henvendelsene er fra diabetikere eller foreldre med barn som har diabetes. Alle har en historie å fortelle; om vanskelig blodsukkerregulering, om redsel for senskader, om senskader de har fått, om behovet i alle aldre - ikke bare barn - for insulinpumpe.

Når man får avslag fra trygdekontoret om utvidet bidrag, til tross for eksem som vanskeliggjør blod-suktermåling og injeksjoner, er det grunn til å tvile på om bruk av skjønn er riktig saksbehandling. En av

de som har ringt meg, hadde også vært i kontakt med Rikstrygdeverket, og har der fått til svar at det er uklare regler som bør rettes opp.

Senskader er foruten å være en belastning for pasienten også en kostnad for samfunnet. Jeg vet ikke om det fins beregninger på hvor mange som kan forhindre senskader ved bruk av insulinpumpe, og innsparingen ved det, men har fått opplyst at det er 5-600 som bruker insulinpumpe.

Jeg håper dette kan løses. Det har stor betydning for livskvaliteten til mange diabetikere å kunne bruke pumpe. Det er derfor trist at økonomi er et hinder eller en ekstra belastning.

Svar:

Utgifter til insulinpumpe og tilhørende forbruksmateriell kan dekkes over folketrygdens bidragsordning, lovens § 5-22. Fordi prisene på pumper og materiell ikke har vært fastsatt på grunnlag av prisforhandlinger mellom Rikstrygdeverket og leverandørene, har det vært nødvendig å fastsette øvre grenser for trygdens dekning. Øvre grense for bidrag til forbruksmateriell, som er på 7 000 kr pr. år, kan fravikes når det foreligger spesielle medisinske forhold. Lege må godtgjøre eventuelt behov for forbruksmateriell ut over 7 000 kr pr. år.

Bidragsordningen omfatter en lang rekke formål, og innvilgelse av bidrag baseres på søknad fra den enkelte bruker. Det vil alltid ligge et element av vurdering i forbindelse med en søknadsbehandling. Det gjelder også når diabetikere pga. spesielle behov søker om bidrag til forbruksmateriell ut over den fastsatte grensen. Men jeg er ikke kjent med at det er større variasjon i vurderingene mellom ulike trygde-

kontor på dette feltet enn på andre områder. Trygdens regelverk og retningslinjer har som siktemål å oppnå størst mulig likebehandling av brukere over hele landet, og trygdekontorenes søknadsbehandling må uansett i stor grad bygge på legens faglige vurdering i det enkelte tilfelle.

Som jeg uttalte i mitt svar av 11. juni 2002 til representantens skriftlig spørsmål nr. 437 (2001-2002), har departementet tatt opp spørsmålet om eventuell endring av hjemmelsgrunnlaget for dekning av utgifter til insulinpumper med tilhørende forbruksmateriell. Aktuelle alternativer til dagens plassering er å gjøre formålet refusjonsberettiget gjennom blåreseptordningen, eller å overføre ansvaret til helseforetakene slik det er gjort for en rekke andre behandlingshjelpemidler med tilhørende materiell fra 1. januar 2003. En forutsetning for dekning gjennom blåreseptordningen, og også for å kunne vurdere å oppheve prisgrensen i bidragsordningen, er at prisene er fastsatt gjennom prisforhandlinger. Rikstrygdeverket er nå i sluttfasen av forhandlinger med leverandørene, og det er mulig disse vil resultere i en viss reduksjon i prisnivået på forbruksmateriellet. Jeg tar sikte på å legge fram forslag til endelig ansvarsplasing senest i forslaget til statsbudsjett for 2004.

Øvre grense for bidrag pr. år ble fastsatt til 7 000 kr i 1999. Det har vært en relativt sterk prisutvikling på forbruksmateriellet siden dette, og en stadig større andel av brukerne har fått innvilget høyere bidrag. Fra 1. januar 2003 vil grensen bli hevet til 9 000 kr. Sammen med den forventede prisreduksjonen antas dette å gi en vesentlig reduksjon i antall søknader om utvidet dekning.

SPØRSMÅL NR. 197

Innlevert 16. desember 2002 av stortingsrepresentant Berit Brørby

Besvart 20. desember 2002 av finansminister Per-Kristian Foss

Spørsmål:

«Vil finansministeren heve beløpsgrensen slik at arbeidsgivere bør kunne gi personalgaver med sammenlignbar realverdi over tid?»

BEGRUNNELSE:

Jeg viser til mitt spørsmål nr. 39 av 21. november 2001, besvart 26. november 2001, angående beløpsgrensen for skattefrie personalgaver. I svaret sa stats-

råden blant annet: "Siden beløpsgrensen ikke har vært justert siden 1996, kan imidlertid gode grunner tale for at den nå bør heves. Finansdepartementet arbeider for tiden med et forslag til revisjon av reglene om skattefritak for visse naturalytelser mv. I denne sammenheng vil også beløpsgrensen for gaver i ansettelsesforhold vurderes. Departementet tar sikte på å sende et endringsforslag på høring i løpet av 2002." Jeg kan ikke se at noe har skjedd i saken. Beløpsgrensen for skattefrie personalgaver har stått stille siden

1996. Da ble den justert fra 400 til 500 kr. For mange bedrifter som konkurrerer på bedriftsgavemarkedet vil en heving av beløpet bety mye.

Svar:

Som redegjort for i mitt svar av 26. november 2001 er i utgangspunktet alle gaver og naturalytelser ervervet i arbeidsforhold skattepliktig inntekt for mottakeren, på lik linje med kontantlønn. Det er imidlertid gjort unntak for ulike typer gaver i ansettelsesforhold. Unntakene reguleres i Finansdepartementets forskrift til skatteloven 19. november 1999 nr. 1158 § 5-15-1. I bestemmelsens femte ledd settes beløpsgrensen for den gaveordningen, som spørsmålet gjelder, til 500 kr pr. år. Skattefriheten forutsetter at arbeidsgiver frafaller fradragsretten for gaveutgiften. Beløpsgrensen ble hevet fra 400 til 500 kr i 1996. Skattefritaket forutsetter ikke at gaven gis ved en særskilt begivenhet. Ordningen skiller seg fra de øvrige skattefritakene for mer spesifikke jubileumsgaver og lignende, hvor beløpsgrensene er betraktelig høyere og arbeidsgiverens fradragsrett er i behold.

Jeg vil også gjenta at unntaksbestemmelsen for gaver i ansettelsesforhold ikke er begrunnet ut fra hensynet til bedrifter som konkurrerer på bedriftsgavemarkedet. Begrunnelsen for det skattefrie bunnbeløpet for gaver i ansettelsesforhold er hovedsakelig av praktisk og likningsteknisk karakter, slik at arbeidsgiver og skattemyndighetene ikke trenger å forholde seg til bagatellmessige beløp. Uten den skattefrie beløpsgrensen ville også små julegaver og oppmerksomheter (med unntak av jubileumsgaver) fra arbeidsgiver bli skattepliktige.

Som du siterer i ditt spørsmål, viste jeg i mitt svar til at Finansdepartementet arbeider med et forslag til revisjon av reglene om skattefritak for visse naturalytelser, og at beløpsgrensen for gaver i ansettelsesforhold ville vurderes i denne sammenhengen. Arbeidet med revisjonen av regelverket for naturalytelser er ikke ferdigstilt. Utsettelsen må bl.a. ses i sammenheng med Skatteutvalget som Regjeringen oppnevnte i januar 2002. Skatteutvalget har fått frist til å levere sin utredning 31. januar 2003.

SPØRSMÅL NR. 198

Innlevert 17. desember 2002 av stortingsrepresentant Knut Storberget

Besvart 2. januar 2003 av justisminister Odd Einar Dørum

Spørsmål:

«Kan justisministeren ta initiativ til at norsk politi og påtalemyndighet blir i stand til å etterforske og iretteføre svindel nordmenn er utsatt for i Norge og i utlandet vedrørende kjøp og gjensalg av time-share leiligheter og lignende?»

BEGRUNNELSE:

Time-share bedrageriene har påført flere tusen forbrukere over hele Europa store økonomiske tap. Et av de største bedrageritilfellene har avdekket bedrageri mot 17 000 personer, med et omfang på henimot svimlende 350 mill. kr. I Norge er svært mange rammet.

De klassiske time-share bedrageriene har dog avtatt bl.a. pga. økt oppmerksomhet og ditto økt skepsis mot time-share leiligheter. I dag er problemene særlig knyttet til såkalte resalgsselskaper som henvender seg til fortvilte eiere med tilbud om kjøp av deres andel. De må dog mot oppløftende løfter betale gebyr i flere tusenkronersklassen.

Jeg er kjent med at Økokrim har fått flere henvendelser vedrørende dette både fra advokater og enkeltpersoner. Det er tilnærmet umulig for lokale politimyndigheter å gripe fatt i denne kriminaliteten som er internasjonal, og som har forgreninger til annen type kriminalitet som narkotika, sexhandel og hvitvasking. Det er derfor med undring man kan registrere at Økokrim sier nei til å gå inn i denne type kriminalitet. Arbeidet er godt i gang i andre land, bl.a. i Sverige, England og Spania. Norge bør derfor så raskt det er mulig å få etablert etterforskning som kan delta i det internasjonale samarbeid som er nødvendig for å komme dette problemet til liv, og som kan hjelpe de tusener av skadelidte.

Svar:

Innledningsvis vil jeg presisere at jeg som justisminister ikke kan instruere påtalemyndigheten. Påtalemyndigheten - under Riksadvokatens ledelse - tar selv initiativ til, og styrer etterforskningen av konkrete saker.

Økokrims oppgave er å behandle økonomisk kriminalitet av særlig alvorlig eller komplisert art og prinsipielle saker, jf. påtaleinstruksen § 35-4. Dette kan ikke forstås slik at *alle* alvorlige økonomiske eller prinsipielle straffesaker skal etterforskes av Økokrim. Utgangspunktet er at det er *politiet* som etterforsker straffesakene, også saker som gjelder alvorlig økonomisk kriminalitet med internasjonale forgreninger. Berørt politidistrikt kan imidlertid anmode Økokrim om å overta en sak, og Økokrim kan også iverksette etterforskning av eget tiltak.

Jeg forventer at politiet prioriterer etterforskning av kriminalitet som har gitt stort utbytte. Kriminalitet skal ikke lønne seg, og det er gitt signaler til politiet om at inndragning skal skje i flere saker og i større

omfang enn tidligere. Denne prioriteringen fra både Stortingets og Regjeringens side, reflekteres bl.a. også i mitt initiativ til etableringen av et eget prosjekt under ledelse av Justisdepartementet. Prosjektet har som mål å avdekke og prioritere bekjempelsen av kriminalitet knyttet til bl.a. hvitvaskings- og korrupsjonsprosjekt.

Jeg er kjent med at sjefen for Økokrim vil ta opp spørsmål rundt time-share bedragerier med Riksadvokaten, herunder behovet for en sentralisert etterforskning.

Kopi av mitt svarbrev sammen med kopi av spørsmålsskriftet blir oversendt Riksadvokaten og sjefen for Økokrim til orientering.

SPØRSMÅL NR. 199

Innlevert 17. desember 2002 av stortingsrepresentant Rolf Terje Klungland

Besvart 20. desember 2002 av samferdselsminister Torild Skogsholm

Spørsmål:

«Jeg har fått en henvendelse fra tre unge gutter på 16 år som har startet et minivareleveranseselskap. Enkelte APE varemopeder veier 270 kg. Dersom varemopedene ikke hadde hatt førerhus og overbygg for å beskytte varene ville de ha veid ca. 150 kg. Da kunne fortsatt disse unge guttene kjørt med sitt mopedkjørerbevis. Jeg gjør oppmerksom på at de har hatt lov til å kjøre etter nåværende forskrifter. Samtidig vet vi at 16-åringer kan kjøre traktor på motorisert vei.

Hva er statsrådens vurdering av dette?»

Svar:

Bakgrunnen for innføring av egen førerkortklasse samt alders- og helsekrav for førere av tre- og firehjuls moped var at mange av disse saktegående kjøretøyene ble oppfattet som personbiler i trafikken pga. mopedenes førerhus og overbygg. Tre- og firehjuls mopedenes fart ble derfor ofte feilvurdert, og farlige situasjoner oppstod.

Reglene for lette tre- og firehjuls moped ble endret 29. oktober i år ved at aldersgrensen for tre- og firehjuls moped med egenvekt ikke over 150 kg ble senket fra 18 til 16 år. I høringen ble det spesielt bedt

om tilbakemelding på vektbegrensningen. En av 25 høringsinstanser mente at grensen burde bli satt til 200 kg nettopp fordi en del "varemopeder" hadde høyere egenvekt enn 150 kg. Flere av høringsinstansene uttrykte at 150 kg var rett grense, mens to instanser mente at vektgrensen burde vurderes satt lavere. Ingen av høringsinstansene ønsket en høyere vektgrense enn 200 kg. Den eksisterende kjøretøyparken tilsier at grensen for egenvekten kunne vært satt noe lavere enn 150 kg for å omfatte de fleste mindre kjøretøyene, men grensen ble satt til 150 kg for å være på den sikre siden.

På denne bakgrunn er det ikke aktuelt å heve vektgrensen igjen.

Jeg vil også gjøre oppmerksom på at dagens mopedførerbevis bare gir rett til å kjøre tohjuls moped, og ikke trehjuls "varemoped".

Når det gjelder førerretten for traktor, blir denne for tiden vurdert i forbindelse med den pågående revisjon av regelverket for førerkort. Etter dagens regelverk må man avlegge både en teoretisk og praktisk prøve for å få førerkort for traktor, mens det for tre- og firehjuls moped bare kreves teoretisk førerprøve etter fullført kurs på 20 timer ved en kjøreskole.

SPØRSMÅL NR. 486**Innlevert 19. juni 2002 av stortingsrepresentant Karin Andersen****Besvart 27. juni 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg****Tilleggssvar 16. desember 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg****Spørsmål:**

«Kan jeg be Regjeringen om å redegjøre i sin helhet for alle forhold rundt saken om de to flykaprerne som har fått opphold på humanitært grunnlag i Norge, og på hvilken måte denne saken skiller seg fra andre saker der det gis avslag på slik søknad selv om personene det gjelder ikke kan returneres?»

Svar:

Jeg kan på nåværende tidspunkt ikke gi en full redegjørelse for alle forhold rundt sakene til de to flykaprerne. Departementet jobber med å innhente alle relevante opplysninger for å klarlegge de faktiske forholdene rundt sakene, og Stortinget vil bli gitt en full redegjørelse til høsten.

Vedtakene kan imidlertid kort oppsummeres med at Utlendingsdirektoratet har innvilget oppholdstillatelse til de to iranske kaprerne med den begrunnelse at de ved retur til hjemlandet risikerer dødsstraff eller livsvarig fengsel og at det derfor foreligger et beskyttelsesbehov.

Det er beskyttelsesbehovet som skiller disse sakene fra andre saker der retur ikke kan gjennomføres. Personer som etter en konkret vurdering ikke har behov for beskyttelse får ikke asyl eller vern i Norge. Disse forutsettes å forlate Norge når endelig vedtak foreligger. De som ikke reiser frivillig kan bli uttransportert av politiet. Når noen personer likevel ikke blir returnert til hjemlandet, skyldes dette praktiske problemer, typisk at hjemlandet ikke vil ta imot egne borgere og/eller at Norge ikke har returavtale med søkerens hjemland. Vi mener imidlertid at denne gruppen uten problemer og uten noen form for risiko kan returnere til hjemlandet av eget tiltak. Erfaring tilsier også at flere av de såkalt "ureturnerbare" reiser til hjemlandet på besøksreiser.

Det er ingen praktiske hindringer for retur til Iran. Det forhold at direktoratet mener at de to flykaprerne risikerer dødsstraff eller livsvarig fengsel i Iran, gjør imidlertid at Norge er internasjonalt forpliktet til ikke å returnere dem. Dette prinsippet må sies å være i overensstemmelse med norsk rettsfølelse, og er altså bakgrunnen for at direktoratet har valgt å innvilge søkerne oppholdstillatelse i Norge.

Jeg ønsker å understreke at jeg ennå ikke har mottatt all informasjon om de aktuelle sakene. Departementet kan imidlertid så langt ikke se at det foreligger noe lovbrudd, regelverksbrudd eller annet

som kan tilsa at vedtakene ikke er korrekte ut fra det regelverk som Utlendingsdirektoratet forvalter. Jeg mener likevel at man i denne saken ville hatt et annet handlingsrom hvis Utenriksdepartementet hadde vært koblet inn bl.a. for å etterprøve utsendelsesavtalen fra 1994.

Avslutningsvis vil jeg vise til at jeg for tiden arbeider med å sikte på å styrke informasjonsflyten og samhandlingsrutinene mellom departementet og Utlendingsdirektoratet. Departementet arbeider også for tiden med å utforme nærmere retningslinjer vedrørende departementets instruksjonsmyndighet når hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn kan gjøre seg gjeldende.

Tilleggssvar:**1. INNLEDNING**

Det vises til skriftlig spørsmål nr. 486 (2001-2002) fra representanten Karin Andersen og skriftlig spørsmål nr. 510 (2001-2002) fra representanten Signe Øye vedrørende Utlendingsdirektoratets innvilgelse av oppholdstillatelse til to iranske brødre som i 1993 kapret et fly og beordret det til Norge. Det ble i spørsmålene bedt om en redegjørelse for alle forhold rundt sakene til de to brødrene. I mitt skriftlige svar av 26. juni 2002 opplyste jeg at Stortinget ville bli gitt en full redegjørelse for saken når departementet hadde fått innhentet nødvendig informasjon om saken.

2. INNHOLDET I REDEGJØRELSEN

Jeg ønsker innledningsvis å gjøre oppmerksom på at departementet ikke er ferdig med gjennomgangen av denne saken, og at det i samarbeid med Utlendingsdirektoratet og Utenriksdepartementet arbeides med å innhente ytterligere informasjon. Denne redegjørelsen tar derfor i hovedsak sikte på å redegjøre for de faktiske omstendigheter rundt sakene slik de fremstår i dag. Det vil også bli gitt en kort redegjørelse for internasjonale forpliktelser og avtaler som berører sakene. Det vil i redegjørelsen ikke bli foretatt noen vurdering eller overprøving av direktoratets vedtak.

Jeg ønsker videre å fremheve at vedtaket om å innvilge de to brødrene oppholdstillatelse i Norge ble fattet av Utlendingsdirektoratet. Sakene var ikke forelagt Kommunal- og regionaldepartementet før vedtak ble fattet. Departementet var således ukjent

med vedtakene da disse ble kjent gjennom mediene i juni/juli i år.

Jeg mener imidlertid at Utlendingsdirektoratet etter utlendingsloven § 38 annet ledd skulle ha forelagt sakene for departementet, da de berører hensynet til rikets sikkerhet/utenrikspolitiske hensyn. Dersom de to brødrene søker om fornyelse av sine tillatelser neste år, er Utlendingsdirektoratet derfor pålagt å forelegge sakene for departementet før det fattes vedtak. Departementet vil i den forbindelse foreta en selvstendig vurdering av sakene. Se for øvrig pkt. 7 i redegjørelsen.

For øvrig ønsker jeg å gjøre oppmerksom på at en rekke opplysninger om faktum i de to sakene ikke kan offentliggjøres gjennom denne redegjørelsen, da de er unntatt offentlighet i medhold av offentlighetsloven § 5a første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 nr. 1. Opplysninger som allerede er kjent gjennom mediene vil imidlertid bli omtalt i den utstrekning de har betydning for denne redegjørelsen.

3. SAKSHISTORIKK

3.1. Tiden før flykapringen

Mansour Muhammadi Injeh, f. 11.09.1965 og Farhad Muhammadi Injeh, f. 21.03.1973 ble begge født i Iran. De er brødre. De forlot Iran i 1990 og bosatte seg i Baku i Aserbajdsjan. Her ble de innvilget oppholdstillatelse for fem år. Begge har anført at de reiste fra Iran pga. problemer de hadde med iranske myndigheter og politiske/religiøse grupper. Brødrene hevder at de i 1992 følte at situasjonen i Aserbajdsjan ble vanskelig, og de forsøkte derfor å ta seg til Tyskland gjennom Polen. De ble imidlertid avslørt med falske pass på grensen, og måtte derfor reise tilbake til Aserbajdsjan. Reisen tilbake tok de via Moskva, der de etter egne opplysninger forgjeves forsøkte å få hjelp fra FN. Tilbake i Aserbajdsjan har brødrene opplyst at de fikk problemer da iransk sikkerhetspoliti forsøkte å verve dem. De var redde for å bli returnert til Iran, og bestemte seg derfor for å reise fra Aserbajdsjan.

3.2. Flykapringen

De to brødrene pluss en tredje person besluttet etter dette å kapre et fly. Etter det opplyste var hensikten å rette søkelyset mot det iranske regimet. De kapret derfor et russisk-registrert passasjerfly med 52 passasjerer etter at flyet hadde lettet fra flyplassen i Baku den 15. september 1993. Flyet mellomlandet i Kiev for drivstoffpåfyll, og fløy deretter videre til Gardermoen flyplass i Norge. Alle tre kaprerne var utstyrt med håndgranater, og det ble truet med en bombe. Den påståtte bombe viste seg senere å være falsk. Ingen personer ble fysisk skadd under kapringen.

3.3. Asylsøknadene i Norge fra 1993

Dagen etter ankomst, den 16. september 1993, fremmet brødrene og den tredje personen søknad om asyl i Norge ved Romerike politidistrikt.

Som asylgrunn oppga de at de hadde kapret et fly for å rette søkelyset mot forholdene i Iran, og at de var forfulgt av myndighetene i Iran. Mansour viste til at han fryktet problemer med iranske myndigheter etter at han gjennom en filmjobb avslørte at Iran solgte/smuglet våpen til Aserbajdsjan. Videre anførte han at han satt fengslet i 1988 etter å ha filmet offentlige henrettelser av motstandere av regimet.

Fahrad begrunnet sin asylsøknad med at han skal ha blitt fengslet ved flere anledninger av iranske myndigheter etter at han sympatiserte med og drev aktivitet for en organisasjon som var motstandere av det iranske regimet. Han opplyste å ha blitt torturert under noen av disse fengslingene. Han opplyste også å ha fått problemer pga. brorens aktiviteter.

Før Utlendingsdirektoratet hadde behandlet asylsøknadene trakk begge brødrene tilbake sine søknader den 30. september 1993. Som begrunnelse ble det opplyst at de hadde fått anbefalt dette fra sin advokat, samt at de ønsket å avvente en eventuell rettssak mot dem i forbindelse med flykapringen. De opplyste for øvrig at de ved en senere anledning ville søke asyl, men at de var usikre på tidspunktet.

Til tross for at søknaden om asyl ble trukket foretok politiet en rekke avhør av begge brødrene.

3.4. Utleveringssaken

Den 14. oktober 1993 overleverte den russiske ambassaden en begjæring fra den russiske riksadvokaten om utlevering av kaprerne. Vedlagt begjæringen fulgte en beslutning om fengsling.

Den 18. november 1993 sendte Justisdepartementet begjæringen om utlevering over til Riksadvokaten for nødvendige undersøkelser og foreleggelse for forhørsretten for avgjørelse.

Eidsvoll forhørsrett avsa den 15. juni 1994 en kjennelse som aksepterte at kaprerne ble utlevert til Russland. På bakgrunn av opplysninger som var kommet fra den norske ambassaden i Moskva fant forhørsretten at det ikke var sannsynlig at kaprerne ville bli utlevert til Iran. Forhørsretten bemerket for øvrig at Justisdepartementet, dersom de etter sin prøvelse fant at utlevering burde finne sted, kunne stille vilkår for utleveringen.

Kaprerne påkjærte kjennelsen til Eidsivating lagmannsrett som forkastet kjæremålet 30. juni 1994. Høyesteretts kjæremålsutvalg forkastet kjæremålet den 13. juli 1994.

Den 23. august 1994 besluttet Justisdepartementet i medhold av utleveringsloven § 1, jf. § 18, at de tre kaprerne skulle utleveres til Russland. Vedtaket om utvisning var betinget av følgende vilkår:

- De utleverte måtte ikke straffes for noe annet forhold enn det de var utlevert for, med mindre Justisdepartementet samtykker i dette.
- De utleverte måtte ikke utleveres videre til en tredje stat for noen straffbar handling begått før utleveringen fra Norge.
- De utleverte måtte ikke uten Justisdepartementets samtykke settes under rettsforfølgning ved en provisorisk domstol.
- Dødsstraff måtte ikke fullbyrdes mot de utleverte.
- De utleverte måtte ikke utvises til Iran, heller ikke etter endt soning.

Justisdepartementets beslutning ble påklaget til Kongen i statsråd av kaprernes advokater. Klagen ble ikke tatt til følge i kgl.res. av 10. november 1994.

Den 7. desember 1994 innga kaprerne en klage til Den europeiske menneskerettighetskommissjonen. Denne avviste klagen.

I note av 4. januar 1995 fra herværende russiske ambassade ble det bekreftet at Russland var villig til å oppfylle de fem betingelser som var stilt for utlevering fra norsk side. I tillegg var man fra russisk side villig til å la norske myndighetsrepresentanter få mulighet til å kontrollere hvordan de arresterte ville bli holdt fengslet i varetektstiden, og ved en eventuell domfellelse, hvordan soning ville bli gjennomført. Den 25. januar 1995 ble kaprerne utlevert til Russland.

3.5. Straffesaken og asylsøknadene i Russland

I november 1996 kom straffesaken opp i Russland, og kaprerne ble dømt til henholdsvis 5 og 5 ½ års fengsel. Kaprerne ble løslatt etter 2 års soning i 1997. Ifølge de opplysninger man så langt har mottatt fra kaprerne, skal de ha søkt asyl i Russland etter løslatelsen. Brødrene har for øvrig opplyst at søknadene ble avslått, og at de ble gitt én måned på å forlate Russland. Dette er opplysninger som man i dag prøver å verifisere.

Etter avslaget skal brødrene ha kontaktet UNHCR i Moskva. UNHCR i Moskva vurderte brødrene til å være flyktninger i henhold til UNHCRs mandat, og overførte derfor sakene til UNHCRs hovedkontor for gjenbosetting. Dette ble imidlertid ikke fulgt opp fra hovedkontorets side, da de ble kjent med at brødrene allerede hadde reist til Danmark. Opplysningene om UNHCRs Moskva-kontors vurdering av sakene, fremkommer i dokumenter innhentet fra Danmark, der Danmarks faste delegasjon i Genève opplyste dette i et brev til danske myndigheter.

3.6. Asylsøknadene og utfallet av disse i Danmark

Fahrad søkte den 6. februar 1999 om asyl i Danmark. Den 20. september 1999 ankom også Mansour Danmark, og fremmet søknad om asyl.

Som grunnlag for sine asylsøknader anførte de å ha problemer med iranske myndigheter pga. aktiviteter i Iran, og pga. flykapringen. De hevdet begge at de var dømt til døden i Iran.

Vedtak om avslag på asyl ble fattet 30. august 2000 av Udlændingsstyrelsen i Danmark. Av vedtaket fremgår det at danske myndigheter mente at man ikke kunne utelukke at søkerne pga. sin tilknytning til flykapringen kunne oppleve forfølgelse ved retur til Iran. Danske myndigheter fant imidlertid at det var grunnlag for å ekskludere brødrene fra flyktningstatus pga. den samme flykapringen. Det ble vist til Flyktningkonvensjonen art. 1 F bokstav b, og det ble opplyst at danske myndigheter ikke fant slike formildende omstendigheter som tilsa at flykapringen ikke skulle føre til eksklusjon. Til tross for eksklusjonen, fant danske myndigheter at brødrene ikke kunne returneres til hjemlandet, jf. prinsippet om "non-refoulement" (forbud mot å sende personer til et land der de kan frykte alvorlig forfølgelse (fare for liv og helse), eller til et land der de risikerer å bli sendt videre til et land der de kan frykte slik forfølgelse). Det ble vist til at brødrene risikerte dødsstraff ved retur. Danske myndigheter vurderte heller ikke retur til Aserbajdsjan eller Russland som aktuelt. Brødrene ble på denne bakgrunn ikke pålagt å forlate Danmark, men de ble heller ikke innvilget oppholdstillatelse. Deres status i Danmark var det man kaller "tålt opphold".

Udlændingsstyrelsens vedtak ble klaget inn for den danske Flyktningenævnet, som kom til samme resultat som Udlændingsstyrelsen den 4. januar 2001.

3.7. Asylsøknadene i Norge fra 2001

Etter det opplyste ankom Mansour Norge fra Danmark den 29. mars 2001. Den 2. april 2001 fremmet han søknad om asyl ved Oslo politidistrikt. Broren Fahrad ankom Norge fra Danmark den 7. mars 2002. Han fremmet søknad om asyl ved Oslo politidistrikt den 8. mars 2002.

Søkerne ble intervjuet av Utlendingsdirektoratet og de oppga i asylintervjuene samme asylgrunnlag som i Danmark. Direktoratet fattet den 6. juni 2002 vedtak i sakene.

I vedtaket avslår Utlendingsdirektoratet søknadene om asyl. I begrunnelsen vises det til at direktoratet etter sin kunnskap om forholdene i Iran ikke kan utelukke at søkerne står i fare for forfølgelse ved retur til Iran. Søkerne oppfyller likevel ikke kravene for å anses som flyktninger da de pga. flykapringen kan ekskluderes fra status, jf. utlendingsloven § 16 annet ledd, jf. Flyktningkonvensjonens art. 1 F bokstav b.

Begge brødrene ble imidlertid innvilget arbeids-/oppholdstillatelse i medhold av lovens § 8 annet ledd, jf. forskriften § 21 første ledd, jf. fjerde ledd, på bakgrunn av at de etter direktoratets oppfatning risikerte

alvorlig forfølgelse (dødsstraff) ved retur til Iran. Brødrene kunne derfor, etter direktoratets oppfatning, ikke returneres til Iran, jf. prinsippet om "non-refoulement". Tillatelsen ble gjort begrenset til ett år, og må derfor fornyes.

4. SPØRSMÅLET OM DANSK TILBAKETAKELSE AV BRØDRENE

I forbindelse med Mansour Injehs søknad om asyl i Norge kontaktet Utlendingsdirektoratet danske myndigheter med forespørsel om dansk tilbaketakelse etter den nordiske passkontrolloverenskomsten. Danske myndigheter avsto dette i et brev av 4. juli 2001. Det ble vist til at man ikke fant det bevist at Mansour hadde reist direkte fra Danmark til Norge.

Jeg ønsker i den forbindelse å fremheve at Danmark ikke deltar i den tilknytningsavtalen som Norge og Island deltar i gjennom Dublin-samarbeidet. Dublin-samarbeidet gjelder derfor foreløpig ikke mellom Danmark og Norge. Dansk tilbaketakelse av asylsøkere fra Norge må derfor skje med hjemmel i passkontrolloverenskomsten. Denne er imidlertid kun anvendelig dersom asylsøkeren har reist til Norge direkte over den dansk/norske grensen, og det er relativt strenge beviskrav som oppstilles for å få aksept for dette fra danske myndigheter.

Det er i dag politisk enighet i EU om innføringen av det man kaller Dublin II. Denne nye forordningen inneholder imidlertid ikke regler som vil få konsekvenser for Danmarks ansvar for de to brødrene. Forordningen vil ikke bli gitt tilbakevirkende kraft.

5. UTLENDINGSDIREKTORATETS KILDER VED VURDERING AV SAKENE

Det fremgår av dokumentene at direktoratet sendte to verifiseringsforespørsler til den norske ambassaden i Teheran der ambassaden ble anmodet om å utrede risikoen for at brødrene ville bli ilagt straff for flykappingen ved en eventuell retur til Iran. Ambassaden opplyste at i henhold til iransk lov straffes ikke en person mer enn én gang for en forbrytelse. Ergo ville ikke brødrene kunne risikere å bli tiltalt og straffet på ny for selve kappingen, da de allerede var blitt dømt og hadde sonet sine straffer for denne handlingen i Russland.

Denne informasjon vurderte direktoratet opp mot informasjon og uttalelser fra UNHCR og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International og Human Right Watch. Direktoratet har presisert at deres vurdering av saken støttes av UNHCR og at danske myndigheter kom til samme resultat. Direktoratet har også vist til kunnskap de tidligere har innhentet fra ambassaden i Teheran som berører generelle problemstillinger og ikke sakene til de to brødrene. Direktoratet har også vist til informasjon som fremkommer av Iran Weekly Press Digest

den 11.-17. mai, hvor en familie skal ha forsøkt å kape et iransk innenlands fly, og hvor flykaprerne skal ha blitt dømt til døden av iranske myndigheter.

6. BRØDRENE'S TILKNYTNING TIL NORGE GJENNOM ARBEID, FAMILIE M.M.

Det er gjennom mediene blitt kjent at Mansour er gift med en norsk kvinne, og at de har et felles barn. Det er videre fremkommet gjennom mediene at han arbeider i NRK. Vedrørende Fahrad så er det opplyst i mediene at han er gift med en kvinne bosatt i Russland. Undersøkelser som direktoratet har gjort i Russland tyder imidlertid på at dette ikke er tilfellet.

7. DEPARTEMENTETS INSTRUKSJONSADGANG I SAKER SOM GJELDER UTENRIKSPOLITISKE HENSYN

Etter at Utlendingsnemnda ble opprettet 1. januar 2001, ble utlendingsloven § 38 endret slik at departementet fikk begrenset sin instruksjonsmyndighet. Departementet kan imidlertid fortsatt instruere Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda om utfallet av saker som gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn.

§ 38 lyder:

"Departementet kan instruere om lovtolkning og skjønnsutøvelse når det gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn, og om avgjørelsen av enkeltsak som innbefatter slike hensyn. For øvrig kan departementet verken instruere om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker."

For at Kommunal- og regionaldepartementet skal kunne instruere i enkeltsaker som gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn, må departementet få kjennskap til sakene. Det er ikke gitt regler om på hvilket tidspunkt eller hvordan departementet skal orienteres om saker hvor det fortsatt er instruksjonsadgang. Da nåværende ordlyd i § 38 ble foreslått, ble det imidlertid forutsatt at det skulle utarbeides retningslinjer om dette. Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med slike retningslinjer, som vil foreligge i 2003. Foreløpig forutsetter departementet at etatene selv vurderer om sakene er av en slik karakter at de bør orientere departementet.

8. INTERNASJONALE FORPLIKTELSE TIL Å VERNE MOT FORFØLGELSE

FNs flyktningkonvensjon artikkel 1 gir en definisjon av begrepet flyktning. Definisjonen unntar enkelte personkategorier, bl.a. slike som har utført alvorlige forbrytelser i utlandet. For en person som oppfyller vilkårene for status som flyktning i FNs flyktningkonvensjon, følger det direkte at konvensjo-

nens artikkel 33 at han ikke kan returneres dersom det er fare for hans liv eller frihet. Dette såkalte "non-refoulement"-prinsippet har status som folkerettslig sedvane, og er dermed bindende også for stater som ikke er part i konvensjonen.

Personer som ikke oppfyller vilkårene for flyktningstatus, herunder slike som har utført forbrytelser som medfører eksklusjon fra flyktningstatus etter Flyktningkonvensjonen artikkel 1 F bokstav b, nyter vernet under alminnelige menneskerettslige prinsipper. Norge er bl.a. part til tilleggsprotokoll 6 til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) som fastsetter forbud mot dødsstraff i fredstid. Så langt fortolker man forpliktelsene etter denne konvensjonen til å omfatte et forbud mot retur eller overlevering av en person til en stat der han risikerer dødsstraff. Tilsvarende forpliktelse antas å følge av annen tilleggsprotokoll til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP).

Det er videre sikker folkerett i henhold til EMK artikkel 3, SP artikkel 7 og FNs torturkonvensjon artikkel 3 at retur av personer ikke kan skje til stater der den returnerte risikerer tortur eller annen umenneskelig behandling. Disse forpliktelsene er absolutte, og kan aldri fravikes. Det finnes praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol som slår fast at soning i påvente av eksekvering av dødsstraff under i visse forutsetninger kan utgjøre umenneskelig behandling.

"Non-refoulement"-prinsippet er nedfelt i utlendingsloven § 15 første ledd. Nevnte bestemmelse gir vern mot retur for utlending som befinner seg i en flyktninglignende situasjon. Vernet gjelder ikke utlending som med rimelig grunn anses som en fare for rikets sikkerhet eller som har fått endelig dom for en særlig alvorlig forbrytelse og som av denne grunn utgjør en fare for samfunnet.

9. EN NY REALITETSBEHANDLING AV SAKENE

En eventuell søknad om fornyet tillatelse til de to brødrene vil bli behandlet når den eventuelt foreligger. Jeg vil komme tilbake til dette når og hvis det blir aktuelt. Det er ingenting i veien for at hele saken vurderes på nytt i forbindelse med søknad om fornyet tillatelse. Utlendingsdirektoratet vil ha ansvaret for å fatte vedtak i eventuell søknad om fornyelse. De har imidlertid plikt til å forelegge saken for departementet før vedtak fattes. Departementet kan på dette tidspunktet instruere Utlendingsdirektoratet om utfallet av søknaden. Dersom instruks fra departementet innebærer at direktoratet avslår brødrenes søknad om fornyelse, vil dette vedtaket kunne påklages til Utlendingsnemnda. Departementet vil imidlertid også kunne instruere nemnda om hvilket vedtak de skal fatte i klagesaken.

SPØRSMÅL NR. 510

Innlevert 21. juni 2002 av stortingsrepresentant Signe Øye

Besvart 27. juni 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg

Tilleggssvar 16. desember 2002 av kommunal- og regionalminister Erna Solberg

Spørsmål:

«Det er blitt kjent gjennom mediene at det er innvilget opphold på humanitært grunnlag for to personer som tidligere har kapret et fly med den hensikt å få opphold i Norge. Statsråden har uttrykt at hun vil gå nøye gjennom saken og vurdere norsk rett og internasjonale avtaler. Da dette er en sak med flere prinsipielle sider, politiske så vel som juridiske, er det av betydning at korrekt informasjon kommer frem.

Kan jeg derfor be om statsrådens vurdering av alle sakens sider?»

Svar:

Jeg ønsker innledningsvis å vise til mitt svar av 25. juni 2002 på spørsmål nr. 486 fra representanten Karin Andersen.

Jeg kan på nåværende tidspunkt ikke gi en full redegjørelse og vurdering av alle forhold rundt sakene til de to flykaprerne. Departementet jobber med å innhente alle relevante opplysninger for å klarlegge de faktiske forholdene rundt sakene, og Stortinget vil bli gitt en full redegjørelse til høsten.

Vedtakene kan imidlertid kort oppsummeres med at Utlendingsdirektoratet har innvilget oppholdstillatelse til de to iranske kaprerne med den begrunnelse

at de ved retur til hjemlandet risikerer dødsstraff eller livsvarig fengsel og at det derfor foreligger et beskyttelsesbehov.

Det forhold at direktoratet mener at de to flykaprerne risikerer dødsstraff eller livsvarig fengsel i Iran, gjør Norge internasjonalt forpliktet til ikke å returnere dem. Dette prinsippet må sies å være i overensstemmelse med norsk rettsfølelse, og er altså bakgrunnen for at direktoratet har valgt å innvilge søkerne oppholdstillatelse i Norge.

Jeg ønsker på ny å understreke at jeg ennå ikke har mottatt all informasjon om de aktuelle sakene. Departementet kan imidlertid så langt ikke se at det foreligger noe lovbrudd, regelverksbrudd eller annet som kan tilsi at vedtakene ikke er korrekte ut fra det regelverk som Utlendingsdirektoratet forvalter. Jeg mener likevel at man i denne saken ville hatt et annet handlingsrom hvis Utenriksdepartementet hadde vært koblet inn bl.a. for å etterprøve utsendelsesavtalen fra 1994.

Avslutningsvis vil jeg vise til at jeg for tiden arbeider med å sikte på å styrke informasjonsflyten og samhandlingsrutinene mellom departementet og Utlendingsdirektoratet. Departementet arbeider også for tiden med å utforme nærmere retningslinjer vedrørende departementets instruksjonsmyndighet når hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn kan gjøre seg gjeldende.

Tilleggssvar:

1. INNLEDNING

Det vises til skriftlig spørsmål nr. 486 (2001-2002) fra representanten Karin Andersen og skriftlig spørsmål nr. 510 (2001-2002) fra representanten Signe Øye vedrørende Utlendingsdirektoratets innvilgelse av oppholdstillatelse til to iranske brødre som i 1993 kapret et fly og beordret det til Norge. Det ble i spørsmålene bedt om en redegjørelse for alle forhold rundt sakene til de to brødrene. I mitt skriftlige svar av 26. juni 2002 opplyste jeg at Stortinget ville bli gitt en full redegjørelse for saken når departementet hadde fått innhentet nødvendig informasjon om saken.

2. INNHOLDET I REDEGJØRELSEN

Jeg ønsker innledningsvis å gjøre oppmerksom på at departementet ikke er ferdig med gjennomgangen av denne saken, og at det i samarbeid med Utlendingsdirektoratet og Utenriksdepartementet arbeides med å innhente ytterligere informasjon. Denne redegjørelsen tar derfor i hovedsak sikte på å redegjøre for de faktiske omstendigheter rundt sakene slik de fremstår i dag. Det vil også bli gitt en kort redegjørelse for internasjonale forpliktelser og avtaler som berører sakene. Det vil i redegjørelsen ikke bli foretatt

noen vurdering eller overprøving av direktoratets vedtak.

Jeg ønsker videre å fremheve at vedtaket om å innvilge de to brødrene oppholdstillatelse i Norge ble fattet av Utlendingsdirektoratet. Sakene var ikke forelagt Kommunal- og regionaldepartementet før vedtak ble fattet. Departementet var således ukjent med vedtakene da disse ble kjent gjennom mediene i juni/juli i år.

Jeg mener imidlertid at Utlendingsdirektoratet etter utlendingsloven § 38 annet ledd skulle ha forelagt sakene for departementet, da de berører hensynet til rikets sikkerhet/utenrikspolitiske hensyn. Dersom de to brødrene søker om fornyelse av sine tillatelser neste år, er Utlendingsdirektoratet derfor pålagt å forelegge sakene for departementet før det fattes vedtak. Departementet vil i den forbindelse foreta en selvstendig vurdering av sakene. Se for øvrig pkt. 7 i redegjørelsen.

For øvrig ønsker jeg å gjøre oppmerksom på at en rekke opplysninger om faktum i de to sakene ikke kan offentliggjøres gjennom denne redegjørelsen, da de er unntatt offentlighet i medhold av offentlighetsloven § 5a første ledd, jf. forvaltningsloven § 13 nr. 1. Opplysninger som allerede er kjent gjennom mediene vil imidlertid bli omtalt i den utstrekning de har betydning for denne redegjørelsen.

3. SAKSHISTORIKK

3.1. Tiden før flykapringen

Mansour Muhammadi Injeh, f. 11.09.1965 og Farhad Muhammadi Injeh, f. 21.03.1973 ble begge født i Iran. De er brødre. De forlot Iran i 1990 og bosatte seg i Baku i Aserbajdsjan. Her ble de innvilget oppholdstillatelse for fem år. Begge har anført at de reiste fra Iran pga. problemer de hadde med iranske myndigheter og politiske/religiøse grupper. Brødrene hevder at de i 1992 følte at situasjonen i Aserbajdsjan ble vanskelig, og de forsøkte derfor å ta seg til Tyskland gjennom Polen. De ble imidlertid avslørt med falske pass på grensen, og måtte derfor reise tilbake til Aserbajdsjan. Reisen tilbake tok de via Moskva, der de etter egne opplysninger forgesves forsøkte å få hjelp fra FN. Tilbake i Aserbajdsjan har brødrene opplyst at de fikk problemer da iransk sikkerhetspoliti forsøkte å verve dem. De var redde for å bli returnert til Iran, og bestemte seg derfor for å reise fra Aserbajdsjan.

3.2. Flykapringen

De to brødrene pluss en tredje person besluttet etter dette å kapre et fly. Etter det opplyste var hensikten å rette søkelyset mot det iranske regimet. De kapret derfor et russisk-registrert passasjerfly med 52 passasjerer etter at flyet hadde lettet fra flyplassen i

Baku den 15. september 1993. Flyet mellomlandet i Kiev for drivstoffpåfyll, og fløy deretter videre til Gardermoen flyplass i Norge. Alle tre kaprerne var utstyrt med håndgranater, og det ble truet med en bombe. Den påståtte bombe viste seg senere å være falsk. Ingen personer ble fysisk skadd under kapringen.

3.3. Asylsøknadene i Norge fra 1993

Dagen etter ankomst, den 16. september 1993, fremmet brødrene og den tredje personen søknad om asyl i Norge ved Romerike politidistrikt.

Som asylgrunn oppga de at de hadde kapret et fly for å rette søkelyset mot forholdene i Iran, og at de var forfulgt av myndighetene i Iran. Mansour viste til at han fryktet problemer med iranske myndigheter etter at han gjennom en filmjobb avslørte at Iran solgte/smuglet våpen til Aserbajdsjan. Videre anførte han at han satt fengslet i 1988 etter å ha filmet offentlige henrettelser av motstandere av regimet.

Fahrad begrunnet sin asylsøknad med at han skal ha blitt fengslet ved flere anledninger av iranske myndigheter etter at han sympatiserte med og drev aktivitet for en organisasjon som var motstandere av det iranske regimet. Han opplyste å ha blitt torturert under noen av disse fengslingene. Han opplyste også å ha fått problemer pga. brorens aktiviteter.

Før Utlendingsdirektoratet hadde behandlet asylsøknadene trakk begge brødrene tilbake sine søknader den 30. september 1993. Som begrunnelse ble det opplyst at de hadde fått anbefalt dette fra sin advokat, samt at de ønsket å avvente en eventuell rettssak mot dem i forbindelse med flykapringen. De opplyste for øvrig at de ved en senere anledning ville søke asyl, men at de var usikre på tidspunktet.

Til tross for at søknaden om asyl ble trukket foretok politiet en rekke avhør av begge brødrene.

3.4 Utleveringssaken

Den 14. oktober 1993 overleverte den russiske ambassaden en begjæring fra den russiske riksadvokaten om utlevering av kaprerne. Vedlagt begjæringen fulgte en beslutning om fengsling.

Den 18. november 1993 sendte Justisdepartementet begjæringen om utlevering over til Riksadvokaten for nødvendige undersøkelser og foreleggelse for forhørsretten for avgjørelse.

Eidsvoll forhørsrett avsa den 15. juni 1994 en kjennelse som aksepterte at kaprerne ble utlevert til Russland. På bakgrunn av opplysninger som var kommet fra den norske ambassaden i Moskva fant forhørsretten at det ikke var sannsynlig at kaprerne ville bli utlevert til Iran. Forhørsretten bemerket for øvrig at Justisdepartementet, dersom de etter sin prøvelse fant at utlevering burde finne sted, kunne stille vilkår for utleveringen.

Kaprerne påkjærte kjennelsen til Eidsivating lagmannsrett som forkastet kjæremålet 30. juni 1994. Høyesteretts kjæremålsutvalg forkastet kjæremålet den 13. juli 1994.

- Den 23. august 1994 besluttet Justisdepartementet i medhold av utleveringsloven § 1, jf. § 18, at de tre kaprerne skulle utleveres til Russland. Vedtaket om utvisning var betinget av følgende vilkår:
- De utleverte måtte ikke straffes for noe annet forhold enn det de var utlevert for, med mindre Justisdepartementet samtykker i dette.
- De utleverte måtte ikke utleveres videre til en tredje stat for noen straffbar handling begått før utleveringen fra Norge.
- De utleverte måtte ikke uten Justisdepartementets samtykke settes under rettsforfølgning ved en provisorisk domstol.
- Dødsstraff måtte ikke fullbyrdes mot de utleverte.
- De utleverte måtte ikke utvises til Iran, heller ikke etter endt soning.

Justisdepartementets beslutning ble påklaget til Kongen i statsråd av kaprernes advokater. Klagen ble ikke tatt til følge i kgl.res. av 10. november 1994.

Den 7. desember 1994 innga kaprerne en klage til Den europeiske menneskerettighetskommisjonen. Denne avviste klagen.

I note av 4. januar 1995 fra herværende russiske ambassade ble det bekreftet at Russland var villig til å oppfylle de fem betingelser som var stilt for utlevering fra norsk side. I tillegg var man fra russisk side villig til å la norske myndighetsrepresentanter få mulighet til å kontrollere hvordan de arresterte ville bli holdt fengslet i varetektstiden, og ved en eventuell domfellelse, hvordan soning ville bli gjennomført. Den 25. januar 1995 ble kaprerne utlevert til Russland.

3.5. Straffesaken og asylsøknadene i Russland

I november 1996 kom straffesaken opp i Russland, og kaprerne ble dømt til henholdsvis 5 og 5 ½ års fengsel. Kaprerne ble løslatt etter 2 års soning i 1997. Ifølge de opplysninger man så langt har mottatt fra kaprerne, skal de ha søkt asyl i Russland etter løslatelsen. Brødrene har for øvrig opplyst at søknadene ble avslått, og at de ble gitt én måned på å forlate Russland. Dette er opplysninger som man i dag prøver å verifisere.

Etter avslaget skal brødrene ha kontaktet UNHCR i Moskva. UNHCR i Moskva vurderte brødrene til å være flyktninger i henhold til UNHCRs mandat, og overførte derfor sakene til UNHCRs hovedkontor for gjenbosetting. Dette ble imidlertid ikke

fulgt opp fra hovedkontorets side, da de ble kjent med at brødrene allerede hadde reist til Danmark. Opplysningene om UNHCRs Moskva-kontors vurdering av sakene, fremkommer i dokumenter innhentet fra Danmark, der Danmarks faste delegasjon i Genève opplyste dette i et brev til danske myndigheter.

3.6. Asylsøknadene og utfallet av disse i Danmark

Fahrad søkte den 6. februar 1999 om asyl i Danmark. Den 20. september 1999 ankom også Mansour Danmark, og fremmet søknad om asyl.

Som grunnlag for sine asylsøknader anførte de å ha problemer med iranske myndigheter pga. aktiviteter i Iran, og pga. flykapringen. De hevdet begge at de var dømt til døden i Iran.

Vedtak om avslag på asyl ble fattet 30. august 2000 av Udlændingsstyrelsen i Danmark. Av vedtaket fremgår det at danske myndigheter mente at man ikke kunne utelukke at søkerne pga. sin tilknytning til flykapringen kunne oppleve forfølgelse ved retur til Iran. Danske myndigheter fant imidlertid at det var grunnlag for å ekskludere brødrene fra flyktningstatus pga. den samme flykapringen. Det ble vist til Flyktningkonvensjonen art. 1 F bokstav b, og det ble opplyst at danske myndigheter ikke fant slike formildende omstendigheter som tilsa at flykapringen ikke skulle føre til eksklusjon. Til tross for eksklusjonen, fant danske myndigheter at brødrene ikke kunne returneres til hjemlandet, jf. prinsippet om "non-refoulement" (forbud mot å sende personer til et land der de kan frykte alvorlig forfølgelse (fare for liv og helse), eller til et land der de risikerer å bli sendt videre til et land der de kan frykte slik forfølgelse). Det ble vist til at brødrene risikerte dødsstraff ved retur. Danske myndigheter vurderte heller ikke retur til Aserbajdsjan eller Russland som aktuelt. Brødrene ble på denne bakgrunn ikke pålagt å forlate Danmark, men de ble heller ikke innvilget oppholdstillatelse. Deres status i Danmark var det man kaller "tålt opphold".

Udlændingsstyrelsens vedtak ble klaget inn for den danske Flyktningenævnet, som kom til samme resultat som Udlændingsstyrelsen den 4. januar 2001.

3.7 Asylsøknadene i Norge fra 2001

Etter det opplyste ankom Mansour Norge fra Danmark den 29. mars 2001. Den 2. april 2001 fremmet han søknad om asyl ved Oslo politidistrikt. Broren Fahrad ankom Norge fra Danmark den 7. mars 2002. Han fremmet søknad om asyl ved Oslo politidistrikt den 8. mars 2002.

Søkerne ble intervjuet av Utlendingsdirektoratet og de oppga i asylintervjuene samme asylgrunnlag som i Danmark. Direktoratet fattet den 6. juni 2002 vedtak i sakene.

I vedtaket avslår Utlendingsdirektoratet søknade-

ne om asyl. I begrunnelsen vises det til at direktoratet etter sin kunnskap om forholdene i Iran ikke kan utelukke at søkerne står i fare for forfølgelse ved retur til Iran. Søkerne oppfyller likevel ikke kravene for å anses som flyktninger da de pga. flykapringen kan ekskluderes fra status, jf. utlendingsloven § 16 annet ledd, jf. Flyktningkonvensjonens art. 1 F bokstav b.

Begge brødrene ble imidlertid innvilget arbeids-/oppholdstillatelse i medhold av lovens § 8 annet ledd, jf. forskriften § 21 første ledd, jf. fjerde ledd, på bakgrunn av at de etter direktoratets oppfatning risikerte alvorlig forfølgelse (dødsstraff) ved retur til Iran. Brødrene kunne derfor, etter direktoratets oppfatning, ikke returneres til Iran, jf. prinsippet om "non-refoulement". Tillatelsen ble gjort begrenset til ett år, og må derfor fornyes.

4. SPØRSMÅLET OM DANSK TILBAKETAKELSE AV BRØDRENE

I forbindelse med Mansour Injehs søknad om asyl i Norge kontaktet Utlendingsdirektoratet danske myndigheter med forespørsel om dansk tilbaketakelse etter den nordiske passkontrolloverenskomsten. Danske myndigheter avsto dette i et brev av 4. juli 2001. Det ble vist til at man ikke fant det bevist at Mansour hadde reist direkte fra Danmark til Norge.

Jeg ønsker i den forbindelse å fremheve at Danmark ikke deltar i den tilknytningsavtalen som Norge og Island deltar i gjennom Dublin-samarbeidet. Dublin-samarbeidet gjelder derfor foreløpig ikke mellom Danmark og Norge. Dansk tilbaketakelse av asylsøkere fra Norge må derfor skje med hjemmel i passkontrolloverenskomsten. Denne er imidlertid kun anvendelig dersom asylsøkeren har reist til Norge direkte over den dansk/norske grensen, og det er relativt strenge beviskrav som oppstilles for å få aksept for dette fra danske myndigheter.

Det er i dag politisk enighet i EU om innføringen av det man kaller Dublin II. Denne nye forordningen inneholder imidlertid ikke regler som vil få konsekvenser for Danmarks ansvar for de to brødrene. Forordningen vil ikke bli gitt tilbakevirkende kraft.

5. UTLENDINGSDIREKTORATETS KILDER VED VURDERING AV SAKENE

Det fremgår av dokumentene at direktoratet sendte to verifiseringsforespørsler til den norske ambassaden i Teheran der ambassaden ble anmodet om å utrede risikoen for at brødrene ville bli ilagt straff for flykapringen ved en eventuell retur til Iran. Ambassaden opplyste at i henhold til iransk lov straffes ikke en person mer enn én gang for en forbrytelse. Ergo ville ikke brødrene kunne risikere å bli tiltalt og straffet på ny for selve kapringen, da de allerede var blitt dømt og hadde sonet sine straffer for denne handlingen i Russland.

Denne informasjon vurderte direktoratet opp mot informasjon og uttalelser fra UNHCR og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner som Amnesty International og Human Right Watch. Direktoratet har presisert at deres vurdering av saken støttes av UNHCR og at danske myndigheter kom til samme resultat. Direktoratet har også vist til kunnskap de tidligere har innhentet fra ambassaden i Teheran som berører generelle problemstillinger og ikke sakene til de to brødrene. Direktoratet har også vist til informasjon som fremkommer av Iran Weekly Press Digest den 11.-17. mai, hvor en familie skal ha forsøkt å kape et iransk innenlands fly, og hvor flykaprerne skal ha blitt dømt til døden av iranske myndigheter.

6. BRØDRENES TILKNYTNING TIL NORGE GJENNOM ARBEID, FAMILIE M.M.

Det er gjennom mediene blitt kjent at Mansour er gift med en norsk kvinne, og at de har et felles barn. Det er videre fremkommet gjennom mediene at han arbeider i NRK. Vedrørende Fhrad så er det opplyst i mediene at han er gift med en kvinne bosatt i Russland. Undersøkelser som direktoratet har gjort i Russland tyder imidlertid på at dette ikke er tilfellet.

7. DEPARTEMENTETS INSTRUKSJONSADGANG I SAKER SOM GJELDER UTENRIKSPOLITISKE HENSYN

Etter at Utlendingsnemnda ble opprettet 1. januar 2001, ble utlendingsloven § 38 endret slik at departementet fikk begrenset sin instruksjonsmyndighet. Departementet kan imidlertid fortsatt instruere Utlendingsdirektoratet og Utlendingsnemnda om utfallet av saker som gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn.

§ 38 lyder:

"Departementet kan instruere om lovtolkning og skjønnsutøvelse når det gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn, og om avgjørelsen av enkeltsak som innbefatter slike hensyn. For øvrig kan departementet verken instruere om lovtolkning, skjønnsutøvelse eller avgjørelsen av enkeltsaker."

For at Kommunal- og regionaldepartementet skal kunne instruere i enkeltsaker som gjelder hensynet til rikets sikkerhet eller utenrikspolitiske hensyn, må departementet få kjennskap til sakene. Det er ikke gitt regler om på hvilket tidspunkt eller hvordan departementet skal orienteres om saker hvor det fortsatt er instruksjonsadgang. Da nåværende ordlyd i § 38 ble foreslått, ble det imidlertid forutsatt at det skulle utarbeides retningslinjer om dette. Kommunal- og regionaldepartementet arbeider med slike retningslinjer, som vil foreligge i 2003. Foreløpig forutsetter departementet at etatene selv vurderer om sakene er av en

slik karakter at de bør orientere departementet.

8. INTERNASJONALE FORPLIKTELSE TIL Å VERNE MOT FORFØLGELSE

FNs flyktningkonvensjon artikkel 1 gir en definisjon av begrepet flyktning. Definisjonen unntar enkelte personkategorier, bl.a. slike som har utført alvorlige forbrytelser i utlandet. For en person som oppfyller vilkårene for status som flyktning i FNs flyktningkonvensjon, følger det direkte at konvensjonens artikkel 33 at han ikke kan returneres dersom det er fare for hans liv eller frihet. Dette såkalte "non-refoulement"-prinsippet har status som folkerettslig sedvane, og er dermed bindende også for stater som ikke er part i konvensjonen.

Personer som ikke oppfyller vilkårene for flyktningstatus, herunder slike som har utført forbrytelser som medfører eksklusjon fra flyktningstatus etter Flyktningkonvensjonen artikkel 1 F bokstav b, nyter vernet under alminnelige menneskerettslige prinsipper. Norge er bl.a. part til tilleggsprotokoll 6 til Den europeiske menneskerettskonvensjon (EMK) som fastsetter forbud mot dødsstraff i fredstid. Så langt fortolker man forpliktelsene etter denne konvensjonen til å omfatte et forbud mot retur eller overlevering av en person til en stat der han risikerer dødsstraff. Tilsvarende forpliktelse antas å følge av annen tilleggsprotokoll til FN-konvensjonen om sivile og politiske rettigheter (SP).

Det er videre sikker folkerett i henhold til EMK artikkel 3, SP artikkel 7 og FNs torturkonvensjon artikkel 3 at retur av personer ikke kan skje til stater der den returnerte risikerer tortur eller annen umenneskelig behandling. Disse forpliktelsene er absolutte, og kan aldri fravikes. Det finnes praksis fra Den europeiske menneskerettighetsdomstol som slår fast at soning i påvente av eksekvering av dødsstraff under i visse forutsetninger kan utgjøre umenneskelig behandling.

"Non-refoulement"-prinsippet er nedfelt i utlendingsloven § 15 første ledd. Nevnte bestemmelse gir vern mot retur for utlending som befinner seg i en flyktninglignende situasjon. Vernet gjelder ikke utlending som med rimelig grunn anses som en fare for rikets sikkerhet eller som har fått endelig dom for en særlig alvorlig forbrytelse og som av denne grunn utgjør en fare for samfunnet.

9. EN NY REALITETSBEHANDLING AV SAKENE

En eventuell søknad om fornyet tillatelse til de to brødrene vil bli behandlet når den eventuelt foreligger. Jeg vil komme tilbake til dette når og hvis det blir aktuelt. Det er ingenting i veien for at hele saken vurderes på nytt i forbindelse med søknad om fornyet tillatelse. Utlendingsdirektoratet vil ha ansvaret for å fatte vedtak i eventuell søknad om fornyelse. De har

imidlertid plikt til å forelegge saken for departementet før vedtak fattes. Departementet kan på dette tidspunktet instruere Utlendingsdirektoratet om utfallet av søknaden. Dersom instruks fra departementet innebærer at direktoratet avslår brødrenes søknad om

fornyelse, vil dette vedtaket kunne påklages til Utlendingsnemnda. Departementet vil imidlertid også kunne instruere nemnda om hvilket vedtak de skal fatte i klagesaken.